

Bakalářská práce

Týmové sporty u jedinců s tělesným postižením

Studijní program:

B0111A190016 Speciální pedagogika

Autor práce:

Pavla Štejfová

Vedoucí práce:

PhDr. Marija Revická, Ph.D.

Katedra sociální práce a speciální pedagogiky

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Týmové sporty u jedinců s tělesným postižením

<i>Jméno a příjmení:</i>	Pavla Štejfová
<i>Osobní číslo:</i>	P20000178
<i>Studijní program:</i>	B0111A190016 Speciální pedagogika
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra sociální práce a speciální pedagogiky
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cíl bakalářské práce: Zjistit, jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech v České republice a zjistit, jaké mají jedinci s tělesným postižením zkušenosti s týmovými sporty.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník.

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucí práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

tištěná/elektronická

Čeština

Seznam odborné literatury:

KUDLÁČEK, M., 2013. Aplikované pohybové aktivity pro osoby s tělesným postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3938-9.

KUDLÁČEK, M., JEŠINA, O., 2013. Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3964-8.

NOVOSAD, L., 2011. Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3678-739.

SLOWÍK, J., 2016. Speciální pedagogika. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0095-8.

JANEČKA, Z., aj., 2012. Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3107-9.

Vedoucí práce:

PhDr. Marija Revická, Ph.D.

Katedra sociální práce a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

PhDr. Pavel Kliment, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 13. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala paní PhDr. Mariji Revické, Ph.D. za cenné připomínky, náměty a vedení mé bakalářské práce. Velké díky patří také sportovním organizacím, klubům a svazům pro jedince s tělesným postižením, které na mou žádost předaly dotazník k vyplnění svým klientům. Dále děkuji uživatelům fóra *Vozičkáři a handicapovaní lidé* a samotným klientům sportovních organizací, kteří se stali mými ochotnými respondenty. V neposlední řadě bych ráda poděkovala rodině a přátelům, kteří mě při psaní práce podporovali a byli mi oporou.

Anotace

Práce se věnovala tématu týmových sportů u jedinců s tělesným postižením a jejím cílem bylo zjistit, jaké mají jedinci s tělesným postižením zkušenosti s týmovými sporty a zjistit, jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech v České republice. Bakalářská práce byla rozdělena do dvou hlavních částí. První část byla teoretická a pomocí odborných publikací vymezila základní pojmy vztahujících se k tématu práce. Druhá, empirická část obsahovala kvantitativní průzkum, který proběhl u 49 dospělých jedinců s tělesným postižením, kteří sportují či se o sport zajímají. Průzkum proběhl formou dotazníkového šetření. Z výsledků vyplynulo, že většina lidí s tělesným postižením má s týmovým sportem zkušenosti. Naopak jejich znalosti o týmových sportech se jeví jako velmi malé, přičemž by sami uvítali další vzdělávání v této oblasti. Zjištění vyústila v konkrétní navrhovaná opatření.

Klíčová slova

Jedinci s tělesným postižením, tělesné postižení, sport pro osoby s tělesným postižením, týmový sport, kolektiv.

Annotation

The thesis focused on the topic of team sports in individuals with physical disabilities and it aimed to find out what experiences individuals with physical disabilities have with team sports and what their knowledge about team sports in the Czech Republic is. The bachelor thesis was divided into two main parts. The first part was theoretical and used academic literature to define the basic concepts related to the topic of the thesis. The second, empirical part included a quantitative survey that was conducted among 49 adults with physical disabilities who contribute or are interested in sports. The survey took a form of a questionnaire. The results showed that the majority of people with physical disabilities have some experience with team sports. On the contrary, their knowledge of team sports appears to be very low and they would welcome further education in this area themselves. The findings resulted in specific measures.

Keywords

Individuals with disabilities, physical disabilities, disability sport, team sport, team.

Obsah

Seznam grafů	10
Seznam tabulek	10
Seznam použitých zkratk	11
Úvod.....	12
TEORETICKÁ ČÁST	15
1 Charakteristika osob s tělesným postižením.....	15
1.1 Dělení tělesného postižení.....	15
1.1.1 Vrozené tělesné postižení	15
1.1.2 Získané tělesné postižení	17
2 Sport	23
2.1 Definice sportu	23
2.2 Význam sportu v životě osob s tělesným postižením	23
2.3 Kompenzační pomůcky při sportu osob s tělesným postižením	24
2.4 Zajištění sportovního vyžití v České republice	24
2.5 Kategorie sportovních aktivit.....	24
2.5.1 Individuální sport.....	25
2.5.2 Týmový sport.....	25
3 Výběr týmových letních sportů pro osoby s tělesným postižením.....	27
3.1 Florbal vozíčkářů	27
3.2 Basketbal na vozíku	28
3.3 Boccia.....	29
3.4 Volejbal v sedě.....	30
3.5 Rugby na vozíku	32
4 Výběr zimních týmových sportů pro osoby s tělesným postižením.....	34
4.1 Para (sledge) hokej	34
4.2 Curling vozíčkářů.....	35
EMPIRICKÁ ČÁST	37
5 Cíle bakalářské práce a průzkumné otázky	37
6 Metody sběru dat, popis průzkumného vzorku, harmonogram postupu	38
6.1 Metody sběru dat.....	38
6.2 Popis průzkumného vzorku.....	39

6.3	Harmonogram postupu.....	42
7	Analýza a interpretace dat	44
7.1	Zodpovězení průzkumných otázek	54
	Diskuze	58
	Navrhovaná opatření.....	61
	Závěr	63
	Seznam použitých zdrojů.....	65
	Seznam příloh	68

Seznam grafů

Graf 1: Vykonávané týmové sporty	44
Graf 2: Celkové hodnocení četnosti vyzkoušených týmových sportů.....	45
Graf 3: Důvody nevyzkoušení týmového sportu	46
Graf 4: Zájem o vyzkoušení týmových sportů.....	47
Graf 5: Dostupnost týmových sportů v České republice	48
Graf 6: Porovnání dostupnosti individuálních a týmových sportů	48
Graf 7: Zájem o další vzdělávání v oblasti týmových sportů	49
Graf 8: Povědomí o jedincích, kteří vykonávají týmové sporty	50
Graf 9: Povědomí o konkrétním místě, které nabízí týmové sporty	50
Graf 10: Výhody u týmových sportů	51
Graf 11: Nevýhody u týmových sportů	52

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pohlaví respondentů	40
Tabulka 2: Typ postižení respondentů.....	41
Tabulka 3: Bydliště respondentů	41
Tabulka 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.....	42
Tabulka 5: Zkušenosti s týmovými sporty.....	45
Tabulka 6: Shrnutí odpovědí na znalostní otázky.....	53

Seznam použitých zkratek

Aj. = a jiní

Asociace CP-ISRA = Mezinárodní asociace sportu a rekreace sportovců s mozkovou obrnou

BISfed = Mezinárodní výbor pro boccii

č. = číslo

ČATHS = Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců

ČFFV = Česká federace vozíčkářů

ČR = Česká republika

DMO = Dětská mozková obrna

FIBA = Basketbalová federace zdravých sportovců

IFF = Mezinárodní federace vozíčkářů

IIHF = Mezinárodní federace ledního hokeje

ITF = Mezinárodní tenisová federace

IWAS = Mezinárodní sportovní federace vozíčkářů a amputářů

IWBF = Mezinárodní federace basketbalu na vozíku

IWFR = Mezinárodní federace rugby na vozíku

IWTA = Mezinárodní asociace tenisu na vozíku

např. = například

s. = strana

SH = Český svaz sportovců s centrálními poruchami hybnosti SPASTIC HANDICAP

tj. = to jest

WCF = Světová curlingová organizace

WOVD = Mezinárodní organizace volejbalu postižených

Úvod

Týmové sporty mají ve společnosti velmi významné místo, jelikož jsme sociální bytosti a kolektivní sporty nám přinášejí uspokojení nejen po fyzické stránce, ale také po psychické. Lidé skrze sporty komunikují a sdružují se, proto je důležité neopomíjet na společenský aspekt kolektivního sportu. To platí i u osob s tělesným postižením, které jsou neodmyslitelnou součástí společnosti. Téměř každý z nás má ve svém okolí jedince s postižením či omezením pohybu. V populaci neustále přibývá právě jedinců s tělesným postižením, na což má vliv postupné zkvalitnění péče a začleňování osob do společnosti, což se týká i oblasti sportovního odvětví. Dnešním dnem již existuje mnoho bezbariérových sportovišť, ve kterých se lidé mohou věnovat sportu a zdokonalovat své výkony. Je důležité, aby jedinci s tělesným postižením o těchto možnostech věděli a využívali je, jelikož dle tvrzení mnoha autorů (např. dle Kubíčka, Novosada, Kudláčka a Ješiny) sport přináší velké množství pozitiv a život jedinců s pohybovým postižením může povznést na vyšší úroveň. Kubíček (2012, s. 19) například tvrdí, že *sport handicapovaných napomáhá společenské integraci, rozvoji volných vlastností, posilování sebedůvěry, výchově k samostatnosti a soběstačnosti. Přispívá ke kompenzaci zdravotních omezení*. Jako nejvýznamnější charakteristiku u kolektivních sportů oproti individuálním sportům vnímám právě možnost utváření sociálních vztahů a možnost společenské integrace, což je v životech všech lidí velmi významné. U lidí s tělesným postižením je to neméně důležité, jelikož se mnohdy v důsledku svého postižení izolují a vyhýbají se sociálnímu kontaktu.

Zároveň z průzkumu Valáškové (2022) vyplynulo, že lidé s tělesným postižením nejčastěji tráví svůj volný čas právě pohybově zaměřenými aktivitami.

Příležitost sportovat by měl mít každý z nás. Není nezbytně nutné, aby se každý člověk účastnil týmového sportu, nicméně všichni by měli mít možnost vyzkoušet si ho. Poté záleží již jen na rozhodnutí samotného jedince, zda se rozhodne kolektivnímu sportu věnovat pravidelně, nebo zda pro něj zůstane pouze příležitostí pro získání životní zkušenosti. Totéž je aktuální i u osob s tělesným postižením, kteří mají stejné potřeby a přání sportovat jako intaktní jedinci. Vždy existují pomůcky a způsoby, aby mohli jedinci se svým postižením či oslabením dělat to, co je naplňuje a zároveň jim pomáhá. Kolektivní sport nemusí být pouze honbou za vítězstvím, ale i zábavou, chvilkovým únikem od reality, potěšením či prožitkem.

Ke zpracování tématu s touto problematikou mě přivedla má dlouholetá přítelkyně, která se narodila s tělesným postižením. Po narození byla rodičům sdělena diagnóza amelie, tedy chybění celé jedné končetiny. Dívka byla již od malička sportovně aktivní a v dospělosti se rozhodla, že by se ve volném čase chtěla věnovat právě týmovému sportu. V jejím rodném městě ani nejbližším okolí se nenacházely žádné sportovní kluby zaměřené na týmový sport pro jedince s poruchou hybnosti. Musela se tedy rozhodnout, zda začít navštěvovat sportovní klub pro intaktní jedince, nebo s týmovým sportem vůbec nezačít. Dívka se rozhodla pro první možnost.

Některým jedincům znemožňuje typ či stupeň jejich postižení, aby se zapojili do sportu intaktních jedinců. Zároveň se v jejich okolí nemusí vyskytovat žádný sportovní klub, ve kterém by mohli svůj talent či chuť pro sport realizovat. Nebo si alespoň vyzkoušet, jestli by byl týmový sport aktivitou, které se chtějí věnovat ve volném čase. Aktivitou, skrze kterou mohou získat znalosti, zkušenosti a poznat osoby se stejným typem postižení.

Tato práce se snaží zjistit, jak se na tuto problematiku dívají samotní jedinci s tělesným postižením. Práce si klade jako hlavní cíl zjistit, jaké mají jedinci s tělesným postižením zkušenosti s týmovými sporty. Druhým stanoveným cílem je zjistit, jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech v České republice. Bakalářská práce se cíl snaží naplnit skrze teoretickou a empirickou část.

Teoretická část za pomoci odborné literatury různých autorů představuje základní pojmy vztahujících se k tématu práce. Skládá se ze 4 hlavních kapitol. První kapitola vymezuje pojem *lidé s tělesným postižením*, popisuje klasifikaci tělesného postižení dle doby vzniku a představuje nejčastější tělesná postižení. Druhá kapitola se zabývá sportem a jeho nejdůležitějšími charakteristikami v životě lidí s tělesným postižením. Třetí a čtvrtá kapitola se věnuje představení několika týmových sportů u jedinců s tělesným postižením, přičemž jedna z nich se věnuje letním týmovým sportům a druhá z nich naopak zimním týmovým sportům. Součástí těchto kapitol jsou charakteristiky vybraných týmových sportů, představení jejich stručných pravidel a sportovních klubů, které se věnují rozvoji daného sportu.

Empirická část zahrnuje kvantitativní průzkum zabývající se týmovými sporty v životech jedinců s tělesným postižením. Průzkum byl realizován skrze anonymní dotazníkové šetření u dospělých jedinců s tělesným postižením, kteří mají vybudovaný

vztah ke sportu, ať už ve smyslu aktivního sportování či pasivního zájmu o sport. Na základě zjištěných informací jsou do praxe navržena konkrétní opatření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika osob s tělesným postižením

V této kapitole se nachází charakteristika osob s tělesným postižením a je představena základní klasifikace tělesného postižení spolu se stručným představením nejčastějších pohybových postižení.

Osoby s tělesným postižením se vyznačují přetrvávajícími či trvalými nápadnostmi snížené pohybové schopnosti s dlouhodobým působením na kognitivní, emocionální a sociální výkony. Důvodem bývají změny na pohybovém aparátu. Tyto omezení jsou způsobeny změnami v pohybovém aparátu. Za tělesná postižení jsou považovány vady pohybového a nosného ústrojí, tj. kostí, kloubů, šlach i svalů a cévního zásobení a poškození nebo poruchy nervového ústrojí, pokud se projevují porušenou hybností (Renotierová, aj. 2006, s. 212).

Lidé s tělesným postižením čelí omezením v běžných pohybových činnostech, což má výrazný dopad na jejich možnosti, příležitosti a kvalitu života. Právě kvůli vzniklému omezení společnost zpochybňuje hodnoty lidí s tělesným postižením (Michalík aj. 2011, s. 186). Podle Michalíka a kolektivu (2011, s. 186) je základním znakem lidskosti právě schopnost aktivně se pohybovat a fyzicky zrealizovat své plány. Vzniklé vady jsou ve většině případech viditelné a nedají se skrývat.

Dle Kudláčka a Ješiny (2013, s. 15) je pro osoby s tělesným postižením výstižnější název *porucha hybnosti*, jelikož je z něj patrné omezení vyplývající z postižení. Michalík a kolektiv (2011, s. 186) tělesné postižení nazývají též jako *lokomoční* či *pohybové*.

1.1 Dělení tělesného postižení

Tělesné postižení je nejčastěji klasifikováno dle doby vzniku na vrozené a získané (Slowík 2016, s. 100).

1.1.1 Vrozené tělesné postižení

Vrozené tělesné postižení je postižení, se kterým jedinec buď přijde na svět, nebo se u něj objeví krátce po narození. Již od počátku svého života je vrozené postižení součástí života jedince, tudíž dochází k překonání důsledků a vnímání skutečností již od samého počátku příchodu na svět. Osoby mají k dispozici časový prostor, zkušenosti, řadu

opatření a prostředků, které jim pomáhají lépe zvládat situace, v nichž se ocitnou (Michalík aj. 2011, s. 187–189).

Nejčtenějšími příčinami vzniku jsou dědičné vlivy, prodělané infekční choroby matky během těhotenství, úrazy, rentgenová záření či užívání léků bez adekvátního posouzení vhodnosti (Renotírová, aj. 2006, s. 212).

Mezi nejběžněji vyskytující se vrozená tělesná postižení jsou řazeny mozkové obrny a rozštěpy páteře. Dalšími mohou být odchylky lebky, rozštěpy (lebky, rtů, čelisti, patra), vady končetin, růstové abnormality, centrální či periferní obrny a další (Renotírová, aj. 2006, s. 212–213).

Mozková obrna

Mozková obrna (dříve *dětská mozková obrna*) je vrozené poškození centrální nervové soustavy. Pro toto poškození jsou typické velice specifické projevy a různé příčiny vzniku, přičemž dědičné vlivy se na výskytu nepodílejí (Slowík 2016, s. 102). Příčinami vzniku mohou být prenatální vlivy (infekční choroby matky během těhotenství, požívání drog, kouření, nedostatečná životospráva matky a jiné), perinatální vlivy (asfyxie novorozence, přenošenost, nedonošenost, komplikace při porodu či kombinace více faktorů) a postnatální vlivy (úrazy hlavy, infekce, dušení a další) (Vítková in Pipeková aj. 2010, s. 183–184).

Dle základního uspořádání se dělí na spastickou, nespastickou či smíšenou formu (Slowík 2016, s. 102).

- *Spastické formy* – svaly končetin jsou ztuhlé a křečovitě se stahují. Osoby charakterizuje specifický pohyb dolních končetin, při němž jsou kolena v kontaktu a chodila směřují směrem dovnitř. Spastická forma je dále dělena na: *diparézu* (má dopad především na dolní končetiny), *hemiparézu* (dochází k postižení obou končetin na jedné polovině těla) a *kvadruparézu* (postiženy jsou všechny končetiny) (Slowík 2016, s. 102).
- *Nespastické formy* – existují v podobě hypotonické a dyskinetické. Pro první zmíněnou podobu je charakteristické snížené svalové napětí, nižší schopnost koordinace pohybu a omezená stabilita. Hypotonickou podobu můžeme spatřit zejména u kojenců a v pozdějším věku se obvykle mění ve spastickou nebo dyskinetickou podobu. Dyskinetická podoba je charakteristická nechtěnými a vůlí

neovladatelnými pohyby. Může se jednat o rozmanité druhy nepotlačitelných pohybů, které se objevují samovolně, ale dají se i vyvolat (Renotierová, aj. 2006, s. 215).

- *Smišené formy* – je kombinací spastických a nespastických forem (Slowík 2016, s. 102).

Rozštěp páteře

Při neúplném uzavření medulární trubice dochází ke vzniku rozštěpu páteře. V převážné většině případů se v bederní oblasti objeví útvar, který je zakryt kůží. Útvar připomíná nádor a uvnitř něj se nachází částečný výhřez míchy. Jelikož hrozí velké riziko poškození, je nutné vak co nejdříve operativně odstranit. V případě neodstranění vaku existuje poměrně velké riziko, že infekce pronikne dovnitř. U všech rozštěpů je rozhodující jejich rozsah (Kudláček, Ješina 2013, s. 16–17).

I přesto, že svaly na horních končetinách zůstávají většinou nepoškozené, je důležité je posilovat. Osoby s rozštěpy páteře je vhodné zapojovat do sportů určených pro vozičkáře (Kudláček, Ješina 2013, s. 16–17).

Kudláček a Ješina (2013, s. 17) uvádí základní klasifikaci rozštěpů páteře na:

- *meningokéle* – výhřez míšních plen, nejčastějším místem výskytu je bederní oblast,
- *meningomyelokéle* – výhřez míšních plen a míchy,
- *spina bifida occulta* – skrytý výhřez na zádech, může se jednat o lehké poškození nebo meziobratlovou mezeru.

U meningokéle a meningomyelokéle je prognóza spíše nepříznivá a obvykle tyto rozštěpy vedou k částečnému či úplnému ochrnutí dolních končetin a svěřačů. Nicméně díky ultrazvukovému screeningu vývojových vad se lékařům daří toto postižení úspěšně eliminovat (Vítková in Pipeková aj. 2010, s. 186–187).

1.1.2 Získané tělesné postižení

Získaná porucha pohybového aparátu může vzniknout během celého života (Renotierová, aj. 2006, s. 215).

Prvotními příčinami vzniku mohou být bezprostřední poškození pohybového aparátu či postižení nervové soustavy. Druhotnými příčinami jsou prodělaná onemocnění či poruchy vedoucí k omezení lokomoce (Kudláček, aj. 2013, s. 7).

Jde o přechod ze zdraví v nemoc či postižení, což pro jedince představuje zásah do života a s ním přináší některá omezení. Lidé jsou v důsledku postižení nuceni přehodnotit životní styl, jelikož se vzniklé postižení promítá do všech stránek jejich dosavadního způsobužití (Michalík aj. 2011, s. 187–189).

Mezi získaná postižení patří například deformace, amputace, ochrnutí po poranění míchy a podobně. Zvláštní skupinu získaných somatických postižení tvoří tělesná postižení získaná po nemoci (Renotierová, aj. 2006, s. 215).

Deformace

Dle Renotierové (2006, s. 215) lidé v dnešní době často získávají fyzická omezení v důsledku nevhodně vedeného životního stylu, kterým může být dlouhé sezení ve špatné poloze, nesprávné držení těla a nedostatek pohybové aktivity. Tímto způsobem pak mohou u jedinců vzniknout některé druhy deformit. Pro deformity je typický neobvyklý tvar některé části těla. Některé deformity mohou být také vrozené (například malformace, deformace lebky, hrudníku a končetin).

Velmi důležitá je u získaných deformací prevence. V případě nálezu je nutné co nejdříve začít cvičit pod odborným dohledem (Renotierová, aj. 2006, s. 215–216).

Příčiny vzniku mohou být vnější (nadváha, nevhodné držení těla, málo pohybu, práce vyžadující dlouhé sezení a jiné) a vnitřní (dědičné vlivy, nerovnoměrný vývoj, nedostatek pestré stravy a živin, atd.). Mezi vrozené deformity patří skoliózy, hyperlordózy, hrudní kyfózy, plochá záda, vadné držení těla, deformace kloubů, vykloubení kyčlí a další (Renotierová, aj. 2006, s. 215–216).

Některé deformace spolu se změnami svalů mohou vést k bolestem, omezení pohybu a dalším obtížím (Michalík aj. 2011, s. 207).

Amputace horních a dolních končetin

Amputace končetin je operativní odejmutí končetiny nebo její části. Tyto zákroky jsou prováděny v případě závažného poranění, kdy jsou poškozeny významné cévy. Dalším důvodem pak mohou být infekce způsobující závažné ohrožení života nebo chronická a nevléčitelná onemocnění. Po amputaci končetiny zůstává pohyblivý pahýl, jehož pohyblivost záleží na kvalitě operace a umístění jizev. V případě oboustranného odejmutí dolních končetin je na místě, aby jedinec využíval ortopedický vozík. U amputací obou

horních končetin záleží na charakteru a rozsahu poškození (Kudláček, Ješina 2013, s. 21–22).

Mnohdy lze ztráty končetin alespoň částečně nahradit využíváním speciálních protéz, které jsou vyrobeny na míru a značně kompenzují pohyb končetin, přesto však nedokáží zcela nahradit funkci amputované končetiny. V současné době se protézy vyrábějí za pomoci nejmodernějších a nejšetrnějších materiálů, aby jedincům co nejvíce usnadnily život. Některé náhrady jsou určeny přímo pro vykonávání sportovních činností (Novosad 2011, s. 128).

V důsledku amputace může docházet k přílišnému přetěžování zbývajících částí těla a bolesti v pahýlu, což omezuje jedince v běžném fungování (Michalík aj. 2011, s. 210).

Ochrnutí po poranění míchy

Ochrnutí po poranění míchy nejčastěji vzniká po vážném úraze páteře, ke kterému může dojít při dopravních nehodách či skocích do neznámých vod. Za další příčiny vzniku lze považovat také některá onemocnění (Kudláček, Ješina 2013, s. 18–20).

Míra ochrnutí se odvíjí od výšky poškození míchy, která může způsobit porušení hybnosti končetin, problémy s vyměšováním, ztrátu motorické koordinace, poruchy řeči, vnímání a paměti, dechové, oběhové a další obtíže (Michalík aj. 2011, s. 203–204).

V souvislosti s výškou poškození Kudláček a Ješina (2013, s. 18–20) dělí ochrnutí na několik skupin:

- *Poúrazová chabá paréza* – poškozeny jsou míšní kořeny v bederní oblasti, což má za následek částečné ochrnutí dolních končetin. Jedinec s poúrazovou chabou parézou se při chůzi jistí francouzskými holemi a na delší vzdálenosti či pohybové aktivity využívá vozík.
- *Poúrazová paraplegie* – k poškození míchy dojde v horní bederní a hrudní oblasti páteře, což způsobuje celkové ochrnutí dolních končetin. Osoby trpící tímto postižením jsou nuceny nepřetržitě využívat vozík.
- *Poúrazová kvadruplegie* – vlivem poškození míchy v krční oblasti ve většině případech dochází k celkovému ochrnutí dolních končetin a k ochrnutí horních končetin v různém rozsahu. Vlivem poškození může být ovlivněno také zádové a břišní svalstvo.

- *Poúrazová kvadraparéza* – rozsah postižení bývá nejednotný, ale ve většině případech dochází k částečnému ochrnutí horních i dolních končetin. Toto poškození není příliš obvyklé.

Tělesná postižení po nemoci

Získaná tělesná postižená mohou vzniknout také po prodělané nemoci. Mezi nejzávažnější z nich spadá progresivní svalová dystrofie a Perthesova nemoc (Renotírová, aj. 2006, s. 217–218).

Dle Novosada (2011, s. 125) mezi další velmi často objevovaná tělesná postižení po nemoci patří roztroušená skleróza mozkomíšni.

Progresivní svalová dystrofie (též nazývaná jako myopatie) – jde o onemocnění svalstva, při němž dochází k degeneraci svalových vláken, která jsou následně kompenzována bezcenným vazivem a tukovou tkání (Renotírová, aj. 2006, s. 218). Onemocnění ovlivňuje svalstvo na obličeji a dolních končetinách, přičemž nejvíce zasahuje ramenní či pánevní pletenec. Nemoc nemá jednoznačnou příčinu, pravděpodobně je způsobena kombinací několika faktorů. Těmito faktory mohou být dědičné vlivy, různé metabolické poruchy, hormonální poruchy a další. Progresivní svalovou dystrofii nelze zcela vyléčit, nicméně při léčbě se lékaři snaží co nejvíce zpomalit rozvoj nemoci, posilovat mobilitu a obranyschopnost organismu. Při pokročilé fázi je postižený nucen využívat vozík či lůžko (Michalík aj. 2011, s. 207–208).

Perthesova nemoc – jde o onemocnění, které se nejvíce objevuje u dětí mezi 5. a 12. rokem jejich života. Při nemoci jsou zánětlivě poškozeny hlavice stehenních kostí, což může být způsobeno nepřiměřeným zatěžováním končetin, předpoklady k cévním onemocněním a dalšími faktory. Nejčastějšími projevy nemoci jsou bolesti, které se v některých případech objevují i v oblasti kolene a pánve, což ztěžuje diagnostiku (Michalík aj. 2011, s. 208). Léčba nemoci trvá dlouho a je potřeba při ní dodržovat klidový režim, tedy příliš nezatěžovat končetinu. Při nedodržování klidu může hlavice kosti ztrácet svou odolnost, měnit povrch i strukturu, následně deformovat tvar a může dojít až k funkčnímu vyřazení kloubu. Jestliže se na diagnózu nepřijde včas nebo není včas zahájena léčba, tak je nutné chirurgicky vyměnit hlavici stehenní kosti. Operace se v průběhu růstu a vývoje jedince musí několikrát opakovat (Renotírová, aj. 2006, s. 217).

Mozkomíšni roztroušená skleróza (též nazývaná jako sclerosis multiplex) – je onemocnění centrální nervové soustavy s poruchou přenosu nervových impulzů (vzruchů) uvnitř centrální nervové soustavy a k jednotlivým tělesným orgánům a končetinám (Novosad 2011, s. 125). Poškozené místo je pro toto onemocnění stěžejní, jelikož každá

část nervového systému vykonává určitou funkci. Podle poškozeného místa může následně dojít k poruchám hybnosti a rovnováhy, problémům s vyměšováním, k oslabení končetin, poruchám v dýchacím a řečovém ústrojí atd. (Novosad 2011, s. 125). Nejde přesně říci, co je původem onemocnění. Michalík a kolektiv (2011, s. 201) však přepokládají, že původem nemoci může být autoimunitní agrese. Při léčbě se lékaři snaží zejména zpomalit rozvoj nemoci, omezit vzniklé obtíže a celkově posilovat organismus, aby nedocházelo ke zhoršování zdravotního stavu. Vlivem nemoci se u některých jedinců mohou objevit duševní poruchy.

2 Sport

Jedinci s tělesným postižením se ve většině případů nemohou zúčastnit obvyklých pohybových aktivit, proto je na místě představit některá specifika týkající se sportu osob s pohybovým postižením. V této kapitole je vymezen pojem *sport* a je upřesněna důležitost sportovních aktivit v životě osob s tělesným postižením. V neposlední řadě se zde nachází seznam kompenzačních pomůcek využívaných při sportovních aktivitách, organizace zastřešující sportovní vyžití v České republice a rozřazení sportu do kategorií a stručné přiblížení individuálního a týmového sportu.

2.1 Definice sportu

Dle Evropské charty sportu se sportem rozumí veškeré pohybové aktivity provozované s cílem nalézt či zdokonalit kondici těla i mysli, rozvíjet vztahy ve společnosti či dosáhnout úspěchů v různých soutěžích (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2002).

Evropská charta sportu uvádí, že vláda musí zajistit, aby měl každý člověk možnost zúčastnit se sportování, využívat programy směřující ke zdokonalování dovedností, účastnit se pohybové činnosti v bezpečném prostředí, zdokonalovat svou úroveň výkonnosti, rozvíjet svůj osobní růst a mít příležitost dopracovat se k veřejnému uznání. Dále by měly být chráněny a rozvíjeny morální a etické zásady sportu (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2002).

2.2 Význam sportu v životě osob s tělesným postižením

Zapojení do sportu a sportovních aktivit je pro jedince s poruchou hybnosti nesmírně důležité nejen proto, že jim pomáhá kompenzovat zdravotní omezení a může být jednou z léčebných rehabilitací, ale existuje i spousta dalších důvodů (Kalál in Kučera, aj. 1999, s. 227).

Pohyb přímo tvořivě či formativně působí na socializaci člověka i na vývoj jeho osobnosti. Bezprostředně ovlivňuje jeho samostatnost, fyzické a psychické zdraví, schopnost prožívat a spoluprožívat i jeho schopnost sdružovat se, spolupracovat, komunikovat a vyvíjet cílenou, smysluplnou aktivitu (pracovat, studovat, pěstovat své zájmy apod.) (Novosad 2011, s. 40).

Pravidelné aktivity tedy pozitivně působí na zdravotní, sociální i psychické stránky osob s postižením. Jsou jedním z faktorů, který přispívá k tomu, aby jedinci žili plnohodnotný život se všemi jeho důležitými součástmi (Kábele 1992, s. 10–12).

2.3 Kompenzační pomůcky při sportu osob s tělesným postižením

Kompenzace umožňuje nahrazení konkrétní funkce, kterou pomůcky mohou nahradit částečně, nebo úplně. Díky využití kompenzačních pomůcek se mohou pohybovat a manipulovat s předměty i ti jedinci s tělesným postižením, kteří kvůli svému omezení nejsou schopni samostatného pohybu (Kudláček, aj. 2013, s. 17–21).

Díky kompenzačním pomůckám mají sportovci možnost dosahovat lepších výsledků a překonávat své limity, které získali vlivem svého postižení. Vhodné zvolení taktéž přispívá k začleňování osob s postižením do společnosti. Speciální pomůcky se dělí na pomůcky osobní (např. ortopedický vozík, protézy), specifické pro konkrétní aktivitu (např. tandem, trojkolo, sledge saně) a úpravy prostředí (např. zmenšené hřiště, snížené sítě) (Kudláček, Ješina 2013, s. 97–100).

2.4 Zajištění sportovního vyžití v České republice

V České republice zastřešuje sport pro osoby s postižením Unie zdravotně postižených sportovců, která sdružuje celkem 6 svazů. Osoby s tělesným postižením jsou součástí České asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS), Českého PARA sportu a Českého svazu sportovců s centrálními poruchami hybnosti SPASTIK HANDICAP (SH) (Lehnert, aj. 2014).

Dále existují organizace, které se zabývají rozvojem a organizací konkrétních sportů. Zároveň se také některé organizace snaží spolupracovat se sportovními svazy intaktních sportovců, díky čemuž dochází ke vzájemné spolupráci a integraci. Mezi takové organizace patří například Česká sledge hokejová asociace, Česká asociace basketbalu na vozíku či Český tenisový svaz vozíčkářů (Lehnert, aj. 2014).

2.5 Kategorie sportovních aktivit

V soutěžích se dbá na rozdělování do kategorií dle věku a pohlaví soutěžících. Sport může být vykonáván rekreačně nebo výkonnostně. Také existují kategorie sportů letních a zimních. Obecně se sport dělí do dvou velmi rozšířených skupin, tedy na sport individuální a na sport týmový (Kalál in Kučera, aj. 1999, s. 232).

2.5.1 Individuální sport

V individuálním sportu není nutné vytvořit kolektiv, nevznikají žádné týmy ani družstva. Za své výkony si zodpovídají samotní jednotlivci.

2.5.2 Týmový sport

Týmovému sportu se též říká *kolektivní* či *sport ve družstvech*.

Týmem rozumíme nejlépe tři a více jedinců, kteří jsou ve vzájemné interakci a mají pocit společné identity, společného vědomí „my“ (Kolajová 2006, s. 12). Některé publikace však uvádějí, že pro utvoření týmu stačí dva hráči, tedy pár. Linz (2016, s. 30) uvádí, že tým či družstvo není poskládáno z několika členů, ale tvoří novou samostatnou jednotku, do které každý něčím přispívá. V předkládané bakalářské práci proto budeme za týmové sporty považovat i takové sporty, ve kterých je tým složen nejméně ze hráčů (např. tenis na vozíku).

Slovo TEAM vzniklo jako zkratka pro čtyři anglická slova: **T**ogether, **E**verybody, **A**chieves, **M**ore. Tyto slova lze volně přeložit jako spojení: společně dosáhneme více (Kolajová 2006, s. 12).

Dle Linze (2016, s. 30–32) je nezbytné, aby každé družstvo splňovalo určité předpoklady. Těmito předpoklady jsou: společný cíl, vzájemná závislost pro dosažení zvoleného cíle a v neposlední řadě také vědomí této závislosti. Sportovci by měli mít na vědomí, že každý hráč je pro tým důležitý a měli by umět ocenit jeho hodnoty. Mimo jiné každý tým potřebuje pravidla, která respektuje a společně se jimi řídí. Tým by taktéž neměl zapomínat na motivaci jednotlivých hráčů, disciplínu a vzájemnou spolupráci vedoucí k rozhodování ve prospěch celého týmu. Nezbytným prvkem je týmový duch, který zajišťuje soudržnost, pospolitost a povzbuzuje spoluhráče k vyšším výkonům.

Dle Kolajové (2006, s. 12–14) je sounáležitost k týmu jedním z nejvíce vnímaných aspektů lidského života. Tato skupina člověka formuje, podílí se na utváření jeho charakteru a schopnosti začlenit se do společnosti. Komunikace a spolupráce rozvíjí všechny členy týmu. Tým má mimo formální funkce (např. koordinace činnosti směřující ke splnění cíle), také neformální funkce. Mezi tyto funkce patří uspokojování potřeb přátelství, zvyšování potřeby uznání, možnost sdílení, omezování nejistoty a poskytování účinných systémů při řešení mezilidských výzev.

Tým jedince podněcuje k podávání vyšších výkonů, může být prospěšný při prožívání osobní krize jedinců, pomáhá vytvářet vztahy mezi jednotlivými členy, rozvíjí kreativitu, učí vzájemnému respektu či zvyšuje sebevědomí (Kolajová 2006, s. 15–18).

Tým má také svá negativa, kterými mohou být například konflikty mezi členy, časová a organizační náročnost. Dále pak tým může potlačovat individualitu, jelikož se jedinci musí přizpůsobit normám a pravidlům celé skupiny (Kolajová 2006, s. 15–18).

3 Výběr týmových letních sportů pro osoby s tělesným postižením

Cílem této kapitoly není uvést kompletní výčet týmových sportů pro osoby s tělesným postižením, ale je zde uveden pouze výběr kolektivních sportů provozovaných v letním období. Dále jsou v kapitole nastíněny nejdůležitější charakteristiky a pravidla jednotlivých sportů. V neposlední řadě je u každého sportu zmíněno několik sportovních klubů či tělovýchovných jednot, které se v České republice věnují rozvoji a podpoře daného sportu.

Mezi letní a sálové sporty patří florbal na vozíku, basketbal na vozíku, boccia, volejbal v sedě, či rugby na vozíku. Dalšími sporty, které je možné hrát v týmech patří fotbal pro 7 (spastiků), tenis na vozíku, stolní tenis, badminton, volejbal stojících, softball a jiné.

3.1 Florbal vozíčkářů

Jedná se o dynamický sport vykonávaný v hale, který se v poslední době stává velmi oblíbeným. Florbal vozíčkářů (též nazývaný jako para florbal) je určený převážně mladým lidem s tělesným postižením, které jim znemožňuje zúčastnit se florbalu intaktních sportovců. Pro hru musí hráči splňovat podmínky minimálního postižení, které jsou uvedeny v pravidlech České federace florbalu vozíčkářů (např. hybnost kloubů, výška amputace). Ke hře je zapotřebí umět manipulovat s míčkem, rychle reagovat a vytvořit si svou taktiku. Lze hrát ve smíšených týmech (Staňková a Alina in Kudláček aj. 2013, s. 82–86).

Stručné představení pravidel florbalu na vozíku

Hrají proti sobě dva šestičlenné týmy. Hrací čas je dvakrát dvacet minut. Zápas posuzují dva rozhodčí, kteří jsou zajišťováni Českou florbalovou unií. Vyhraje tým, který v průběhu hry nastřílí do soupeřovi branky více gólů (Staňková a Alina in Kudláček aj. 2013, s. 82).

Nezbytnou součástí hry jsou sportovní vozíky a klasické pomůcky využívané při florbale (florbalové míčky, hokejky a brány). Někdy se ke hře využívá vozík určený i pro jiné sporty, z bezpečnostních důvodů je však nutností, aby byla jeho kola vždy opatřena ochrannými kryty (Staňková a Alina in Kudláček aj. 2013, s. 82–83).

Pravidla jsou téměř totožná s pravidly florbalu pro intaktní hráče. Nachází se zde navíc pouze několik dodatků, mezi které patří hraní pod vozíkem, hra brankaře, výška hraní

vysoké hokejky a další. Pravidla schvaluje Mezinárodní federace florbalu (IFF) (Staňková a Alina in Kudláček aj. 2013, s. 81).

Sportovní kluby v České republice věnující se florbalu na vozíku

V České republice existuje velké množství klubů, které se věnují tomuto sportu. Patří mezi ně například SKV Praha ComSP Team, SKH METEOR Plzeň a Tatran Střešovice. V České republice zajišťuje provoz těchto klubů Česká federace florbalu vozíčkářů (ČFFV) ve spolupráci s Českou florbalovou unií (Staňková a Alina in Kudláček aj., 2013, s. 81)

3.2 Basketbal na vozíku

Basketbal na vozíku je týmový sport, který je určen osobám s tělesným postižením, které nemohou běhat, skákat nebo pivotovat (Kudláček, Ješina 2013, s. 84). Hráči musí mít trvalé tělesné postižení dolních končetin, které lze prokázat lékařským vyšetřením. Zároveň není nutné, aby jedinec každý den využíval vozík (Daďová, aj. 2008, s. 42–45).

Mezi neodmyslitelnou pomůcku při této hře patří sportovní vozík, který je považován za samotnou součást hráče. V dnešní době se již používají vozíky přímo specializované k tomuto sportu. Nejsou dovoleny žádné úpravy, které by usnadňovaly jízdu a manipulaci s vozíkem. Parametry, materiál i součásti vozíku musí být dodržovány dle pravidel basketbalu. Hra má pomalejší charakter, jelikož se hráči musí soustředit ještě na řízení vozíku a zároveň na míč. Ze stejného důvodu je také basketbal a jednotlivé činnosti obtížnější než klasický basketbal pro intaktní hráče (Válek in Janečka, aj. 2012, s. 41–48).

Stručné představení pravidel basketbalu na vozíku

Každý tým má 5 hráčů, kteří mají přidělené body dle typu postižení, rozsahu pohybu trupu, horních a dolních končetin a pozice na vozíku. Při přidělování bodů se také sleduje to, jak hráč dokáže s míčem driblovat, střílet a přihrávat spoluhráčům. Bodové rozpětí je od 0,5 do 4,5 bodů. Body se celému týmu sčítají dohromady a jejich počet nesmí překročit 14,5 bodů při národních a pohárových soutěžích, při mezinárodních soutěžích a paralympiádách nesmí hráči překročit 14 bodů. Délka utkání je čtyřikrát deset minut (Daďová, aj. 2008, s. 42–43).

Vítězným týmem se stane ten, který vstřelí více košů. Při střefování do koše se zároveň týmy snaží o to, aby nezískal míč druhý tým a nevstřelil jim branku. Je dovoleno

blokování vozíkem. Rozměry hřiště i košů se neliší od běžného basketbalu a celkově se basketbal jedinců na vozíku a intaktních jedinců příliš neliší (Kudláček, Ješina 2013, s. 84).

Hráč se při hře nesmí nadzvedávat z vozíku. Je dovolen pohyb s míčem za podmínky, že přitom dochází k driblování. Je zakázáno skákání na vozíku či zvedání zadních kol. V případě, že míč leží na klíně, tak sportovec může kola svého vozíku popohnat jen dvakrát. Pravidla schvaluje Mezinárodní federace basketbalu na vozíku (IWBF) spolu s Basketbalovou federací zdravých sportovců (FIBA) (Válek in Janečka, aj. 2012, s. 46).

Sportovní kluby v České republice věnující se basketbalu na vozíku

Trénováním a rozvojem basketbalu na vozíku se v České republice zabývá mnoho sportovních klubů. Mezi tyto kluby patří například BKV Frýdek-Místek, WBS Pardubice, Sportovní klub HOBIT Brno, Tigers České Budějovice či Prague Riders. Provoz těchto klubů má na starost Česká asociace basketbalu na vozíku, z.s. (Česká asociace basketbalu na vozíku 2023).

3.3 Boccia

Boccia je hra curlingového typu určená pro sportovce s tělesným postižením, kteří jsou upoutaní na invalidní vozík. V tomto sportu mohou uspět i jedinci s těžkým tělesným postižením. Boccia se dá hrát jak ve družstvech, párech, tak i individuálně. Hru lze modifikovat i pro jiné druhy postižení. Tato podkapitola se bude zabývat hrou pro jedince s tělesným postižením, konkrétně týmovou bocciou (Wittmannová in Janečka, aj. 2012, s. 51–64).

Jedná se o cílový sport, což znamená, že se hráči snaží předmět dostat co nejpřesněji k předem vymezenému cíli. Je potřeba přesnost, soustředěnost a taktika. Sportovci musí projít klasifikací, aby sportovní výkon neovlivňovalo neurologické postižení, ale pouze dovednosti, zkušenosti a frekvence trénování. Ke hře jedinci využívají vozík (Wittmannová in Janečka, aj. 2012, s. 53).

Stručné představení pravidel bocci

Nezbytným prvkem hry je několik barevných míčků a jeden bílý přezdívaný jako *jack*. Hru proti sobě hrají dvě tříčlenná družstva, přičemž jedno z nich na začátku hry dostane 6 červených a jejich protihráči 6 modrých míčků. Cílem sportu je snaha umístit míčky svého týmu co nejbližší *jackovi*, na jehož vhažování do pole se týmy střídají. Herní území

je rozděleno na několik částí a míst, kam míč smí dopadnout. Povrch pole by měl být rovný a hladký, aby nedocházelo ke zkreslování výsledků (Wittmannová in Janečka, aj 2012, s. 53).

Hra se hraje na 6 směn. Směna končí odehráním všech předmětů a na jejím konci se spočítají všechny míčky nacházející se blíže bílému míčku, než se nachází nejbližší míček protihráče. Pokud je na konci všech směn nerozhodný výsledek, tak existuje možnost přidat dodatečnou směnu, která určí vítězný tým (Wittmannová in Janečka, aj 2012, s. 53).

Způsobilí jedinci ke hře jsou ze tříd CP1 a CP2 (dle klasifikačního členění CP-ISRA) a jedinci s jiným neurologickým postižením. Tyto dvě kategorie se dále dělí dle schopností hráčů na třídy, kam jsou hráči zařazováni (Daďová, aj. 2008, s. 46–47).

Boccia je řízena Mezinárodním výborem pro bocciu (BISfed) a je určena členům asociace CP-ISRA (Cerebral Palsy – International Sport and Recreation Association) (Wittmannová in Janečka, aj. 2012, s. 53).

Sportovní kluby v České republice věnující se boccie

V České republice se tomuto sportu věnuje několik klubů a tělovýchovných jednot, patří mezi ně například Sportovní club Jedličkova ústavu, z.s., Handicap sport club Havířov, z.s., Tělovýchovná jednota zdravotně postižených Halma z.s., Tělovýchovná jednota Spastic sport Praha z.s. či Handicap sport club Velké Meziříčí z.s. (Česká federace boccii 2023). V České republice je provoz těchto klubů zajišťován Českou federací Spastic Handicap, o.s. a Českou federací boccii, z.s. (Wittmannová in Janečka, aj. 2012 s. 52).

3.4 Volejbal v sedě

Existují dvě varianty volejbalu pro sportovce s tělesným postižením. Jedna z nich je volejbal v sedě, druhou variantou je volejbal ve stoje. Tato podkapitola se bude zabývat volejbalem v sedě.

Jedná se o týmový sport, který hrají jedinci s postižením dolních končetin. Těmto osobám jejich postižení znemožňuje nebo omezuje pohyb ve stoje, ale dokáží se pohybovat na zemi bez pomoci druhé osoby. Sport je vhodný pro jedince s amputací dolních končetin, s dětskou mozkovou obrnou, s parézami či postiženými končetinami. Hraje se většinou v hale a existuje rozdělení do kategorií podle pohlaví. Hra má rychlejší

dynamiku než u volejbalu intaktních hráčů, jelikož se hraje na značně menším hřišti (Kudláček, Ješina 2013, s. 92).

Při tomto sportu se sportovci nerozdělují do tříd na základě míry a typu postižení. Podmínkou pro vykonávání sportu je splňovat minimální kritéria postižení, přičemž v každém týmu může být nanejvýše jeden hráč s minimálním postižením. Minimální podmínky postižení jsou přesně určené v pravidlech (míra zkrácené končetiny, snížená svalová síla, zkrácená kloubní pohyblivost a další) (Daňová, aj. 2008, s. 69–70).

K vykonávání sportu nejsou potřeba žádné speciální pomůcky. Je dovoleno nosit teplákové kalhoty a chrániče, které chrání klouby a pahýly. Ochranné pomůcky však nesmí ohrozit ostatní hráče, jinak nejsou ve hře povoleny. Ve hře nejsou potřeba protézy (Kábele 1992, s. 127–128).

Stručné představení pravidel volejbalu v sedě

Ve hře je v jednu chvíli na hřišti 6 hráčů z každého týmu. Každý tým je na jedné polovině hřiště, která je uprostřed rozdělena sítí. Hra se hraje s běžným volejbalovým míčem (Kábele 1992, s. 127–128).

Cílem hry je dostat míč na soupeřovu polovinu hřiště tak, aby ho soupeř nestihl odehrát a míč tak dopadl do herního pole. Hra má 5 setů, ve kterých se body počítají do 25, výjimku tvoří poslední set, který je pouze do 15 bodů. Každý set musí být vyhraný nejméně o dva body. Vítězným týmem se stane ten, který jako první získá tři vyhrané sety (Kudláček, Ješina 2013, s. 92).

Hráči se v poli pohybují především pomocí horních končetin, přičemž způsob pohybování je ovlivněn charakterem postižení. U jedinců s postižením horních končetin se můžeme setkat s pohybem s dolními končetinami či s trupem vpřed. Důležitým pravidlem je, že pánev sportovců musí být po celou dobu hry v kontaktu se zemí (Buchtel, aj. 2005, s. 33).

Kromě zmenšeného hřiště a jinak upevněné sítě lze nalézt ještě jiná pravidla typická pouze pro tento sport. Jedná se o přešlapy, kdy nohy mohou přesahovat přes koncovou čáru, protože se při posuzování zákroků rozhodčí dívají na pozici hýždí. Dalším rozdílem je povolené blokování servisu. Zbytek pravidel je téměř totožný s volejbalem intaktních hráčů (Buchtel, aj. 2005, s. 32).

Sport je řízen Mezinárodní organizací volejbalu postižených (WOVD) (Kudláček, Ješina 2013, s. 92).

Sportovní kluby v České republice věnující volejbalu v sedě

Hraní a podpoře volejbalu na vozíku se v České republice věnuje například Volejbalový klub Jihostroj České Budějovice či Sportovní klub Kometa Praha. Provoz těchto klubů zajišťuje Český volejbalový svaz (Volejbalový klub Jihostroj České Budějovice 2020).

3.5 Rugby na vozíku

Jedná se o týmový sport pro jedince s těžkým tělesným postižením. Hráči musí mít postiženy horní i dolní končetiny. Je podmínkou, aby hráči, kteří prodělali úraz krční páteře, měli postiženy alespoň tři končetiny. Pro hráče s jinými diagnózami (např. dětská mozková obrna) je podmínkou postižení všech čtyř končetin. Hráči mohou být ženy i muži upoutaní na invalidní vozík (Daďová, aj. 2008, s. 62–63).

V průběhu hry musí být sportovci na speciálně upraveném vozíku, který jim po celou dobu zajišťuje bezpečnost a udržení stability i při tvrdých nárazech. Hráči mohou při hře využívat rukavice (Kudláček aj. 2007, s. 56–59).

Stručné představení pravidel rugby na vozíku

Hra se hraje na velikostně stejném hřišti jako basketbal a používá se při ní míč na volejbal. Hraje se na 4 čtvrtiny po 8 minutách. Na hřišti se při hře pohybují 4 hráči z každého týmu. Jednotliví hráči mají přidělené body na základě svého funkčního potenciálu od 0,5 do 3,5 bodu. Klasifikační proces má několik částí, které hráč musí podstoupit. Části zahrnují svalový test horních končetin, rozsah pohybu, měření svalového tonusu, funkční měření trupu a celkovou hybnost pro hru. Součet bodů jednoho týmu na hřišti může být maximálně 8 bodů (Daďová, aj. 2008, s. 62–63).

Cílem této hry je pomocí rukou či předloktí dostat míč do soupeřova bodového prostoru, čímž tým získá bod. Za branku se považuje takový stav, kdy hráč s míčem přejede nejméně dvěma koly přes čáru, která ohraničuje bodový prostor. Hru vyhraje družstvo, které na konci časového limitu bude mít více bodů. Pokud je na konci 4. čtvrtiny nerozhodný stav, tak se hra prodlužuje, dokud někdo z týmů nezíská bod (Kudláček, aj. 2007, s. 56–59).

Hráč při rugby smí mít míč položený na stehnech za předpokladu, že s ním každých deset vteřin vyvine aktivitu. Za aktivitu se považuje přihrávka, driblování, kutálení nebo hod na branku. Nedovolené obranné zákroky rozhodčí potrestá vyloučením hráče na jednu minutu, naopak za zakázané útočné zákroky ztrácí tým míč. Trestanými úkony jsou například couvání, napadání, držení, strkání, nedovolené bránění či úmyslné odehrávání míče nohama (Kudláček, aj. 2007, s. 56–59).

Rugby na vozíku řídí Mezinárodní federace rugby na vozíku (IWFR), která je zároveň součástí Mezinárodní sportovní federace vozíčkářů a amputářů (IWAS) (Kudláček, aj. 2007, s. 56).

Sportovní kluby v České republice věnující rugby na vozíku

Rozvoji, podpoře a trénování rugby na vozíku se v České republice věnují sportovní kluby, kterými jsou například Prague Robots, z.s. (dříve SK Quadru Fit) či SK Ostrava z.s. V České republice zajišťuje provoz těchto klubů Český rugbyový svaz vozíčkářů z.s. (Kudláček aj. 2007, s. 56).

4 Výběr zimních týmových sportů pro osoby s tělesným postižením

Tato kapitola je strukturována totožně jako předchozí. Jedinou výjimkou je, že se kapitola na místo letním věnuje zimním týmovým sportům.

Zimní sporty mají oproti letním kratší historii a je jich méně. V šedesátých letech se jako první vyskytovalo lyžování vozíčkářů a později až týmové sporty (lední hokej, curling vozíčkářů či biatlon) (Kábele 1992, s. 179).

4.1 Para (sledge) hokej

Para hokej (dříve nazývaný jako sledge hokej) je jedním z nejoblíbenějších zimních sportů. Jedná se o týmový sport určený pro hráče s trvale postiženými dolními končetinami, kteří se nemohou účastnit běžného ledního hokeje. Mezi hráči para hokeje můžeme nalézt osoby s amputacemi dolních končetin, s funkčním omezením dolních končetin, osoby na vozíku a další (Kudláček in Janečka, aj. 2012, s. 65–69).

Hlavní pomůckou při hokeji jsou speciálně upravené saně nazývané *hockey sledge*. Saně jsou vyhotovené z kovové konstrukce a zespod jsou na ně připevněné dva nože. Na saních je speciální sedačka, na které po celou dobu hry hráči sedí. Jestliže je postižen trup, tak se to ve většině případů upravuje použitím zvýšené opěrky, která se nachází za zády hráčů. Saně mají stanovenou minimální i maximální výšku, aby pod nimi mohl projít kotouč. Spolu se saněmi používají všichni hráči hole, přičemž jedna strana hole je zakončena bodcem a druhá čepelí. Pomocí odpichování holí a přenášení váhy hráči mění svůj směr, rychlost a řídí pohyb v poli (Dařová, aj. 2008, s. 75). Dále má každý hráč přilbu s ochranou mřížkou, chrániče loktů a ramen, krční límec a rukavice (Kábele 1992, s. 185–186).

Stručné představení pravidel para hokeje

Pravidla jsou téměř totožná s klasickým ledním hokejem. Hraje se na stejně velkém hřišti se stejně velkými brankami jako v běžném ledním hokeji. V jednu chvíli je dovoleno, aby bylo na hřišti přítomno z každého týmu maximálně 6 hráčů včetně brankáře. Zápas má 3 třetiny po 15 minutách. Tresty jsou totožné s tresty, které jsou udělované v klasickém ledním hokeji. Cílem sportu je dostat co nejvíce puků do soupeřovi branky za použití speciální hole. Vyhraje ten tým, který dá soupeři během hrací doby více branek, než jich sám dostane (Kábele 1992, s. 185–186).

Hráči pro hru musejí splňovat alespoň minimální handicap, který je definován: amputací v kotníku, ztrátou 10 bodů funkce svalů na obou dolních končetinách (z maximálního počtu 80, nepočítají se stupně 1 a 2), ankylózou kotníku, alespoň 30stupňovou diferencí od normální extenze kolene nebo ankylózou kolene, spasticitou odpovídající třídě CP7 a zkrácením jedné dolní končetiny o 7 cm (Daďová, aj. 2008, s. 75).

Hra se řídí upravenými pravidly Mezinárodní federace ledního hokeje (IIHF) a je řízena Mezinárodním paralympijským výborem (Kudláček, Ješina 2013, s. 95).

Sportovní kluby v České republice věnující se para hokeji

V České republice existuje několik klubů, které se specializují na podporu a organizaci hokejových aktivit pro sportovce s pohybovým postižením. Mezi zmiňované kluby spadá Sportovní hokejový klub Mustangové AUTO IN, Parahokej Havířov, Motor Sledge České Budějovice, SOHO Olomoučtí Kohouti, Hokejový klub Sparta Praha sledge hokej, Sportovní klub vozíčkářů Sharks Karlovy Vary, Sportovní hokejový klub LAPP Zlín či Flamingos Ostrava (Parahockey.cz 2023). Provoz těchto klubů zajišťuje Český svaz ledního hokeje, z.s. (Kudláček in Janečka 2012, s. 67).

4.2 Curling vozíčkářů

Jedná se o týmový sport pro osoby s tělesným postižením, kteří mají omezenou pohyblivost dolních končetin a jsou omezeni v pohybu na dlouhé vzdálenosti. Tito jedinci používají na běžné denní činnosti vozík. Hru hrají například jedinci s roztroušenou sklerózou, s poškozením míchy, s dětskou mozkovou obrnou či s amputacemi dolních končetin. Hraje se na upravené ledové ploše, která je rozdělena do několika stejně velkých drah. Hra vyžaduje férové jednání a strategické myšlení (Blažek 2014, s. 15).

Stručné představení pravidel curlingu vozíčkářů

Sport je založen na posílání kotouče co nejbliže ke středu cíle. Hrají proti sobě dva čtyřčlenné týmy, které se střídají v odhazování kamenů. Každé družstvo má na začátku hry 8 barevně odlišených kamenů. Používají se stejné kameny jako při hře intaktních hráčů. Hra se hraje na 6 endů, v případě nerozhodného stavu na 7 endů. End znamená odhazení kamenů z obou týmů (Daďová, aj. 2008, s. 74–75). *End vyhraje ten tým, který má nejvíce kamenů blíže středu protějších cílových kruhů, než je první soupeřův kámen* (Daďová, aj. 2008, s. 74). Následně se tyto kameny sčítají a zaznamenávají na

výsledkovou tabulí. Vyhraje ten tým, který má na konci soutěže více bodů (Daďová, aj. 2008, s. 74–75). Podmínkou pro každý tým je, že jeho členy musí být současně ženy i muži (Blažek 2014, s. 15).

Dle Daďové a kolektivu (2008, s.74–75) modifikace pravidel spočívá v tom, že se hra hraje na méně endů než běžný curling, který se může hrát až na 12 endů. Dále je sportovcům dovoleno, aby při odhazování kamene použili odhodovou tyč, která se někdy nazývá jako *extender*. Asi největší modifikace pravidel spočívá v nepoužívání curlingového koštěte, které za normálních podmínek prodlužuje kluznou dráhu.

Curling vozíčkářů se hraje dle upravovaných pravidel curlingu a řídí se pravidly, které vytváří Světová curlingová organizace (WCF) (Daďová, aj. 2008, s. 74).

Sportovní kluby v České republice věnující se curlingu vozíčkářů

V České republice se curlingu na vozíku věnuje například Handicap sport klub Velké Meziříčí, Sportovní klub Jedličkova ústavu o.s. či Sportovní klub Nové město nad Metují ve spolupráci s Krkonošským curlingovým klubem Trutnov. Kluby se nevěnují pouze curlingu na vozíku, ale také jiným sportům. Provoz těchto klubů zajišťuje Český svaz curlingu, z.s. (Český svaz curlingu 2023).

EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části práce je mimo představení cílů a průzkumných otázek popsána také metoda sběru dat, popis zkoumaného vzorku a harmonogram postupu. Zahrnuje také samotné výsledky průzkumu.

5 Cíle bakalářské práce a průzkumné otázky

Prvním cílem práce je zjistit, jaké mají jedinci s tělesným postižením zkušenosti s týmovými sporty.

Druhý cíl si klade za úkol zjistit, jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech vykonávaných v České republice.

Nezbytným procesem průzkumného šetření bylo formulování průzkumných otázek. V rámci předložené bakalářské práce byly stanoveny následující průzkumné otázky:

1. Jaké mají jedinci s tělesným postižením zkušenosti s týmovými sporty?
2. Jaké mají jedinci s tělesným postižením povědomí o dostupnosti týmových sportů v České republice?
3. Jaké výhody a nevýhody vidí jedinci u týmového sportu?
4. Jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech v České republice?

6 Metody sběru dat, popis průzkumného vzorku, harmonogram postupu

V této kapitole je uvedena použitá metoda sběru dat spolu s popisem využívaného průzkumného nástroje. Dále je zde představen průzkumný vzorek respondentů spolu s jeho základními charakteristikami. Na konci kapitoly je nastíněn harmonogram postupu tvorby empirické části, který je rozdělen do jednotlivých fází postupu.

6.1 Metody sběru dat

Při zvažování, která průzkumná metoda by pro sběr dat a následné splnění cíle bakalářské práce nejvhodnější, byla zohledněna potřeba zkoumat několik aspektů u velkého množství respondentů. Pro tyto účely byla vybrána metoda kvantitativního přístupu. *Tento přístup předpokládá, že fenomény sociálního světa (různé jeho aspekty, objekty, procesy atd.), které činí předmětem zkoumání, jsou svým způsobem měřitelné, či minimálně nějak tříditelné, uspořádatelné. Informace o nich, získáváme v jisté kvantifikovatelné a co nejvíce formálně porovnatelné podobě* (Reichl 2009, s. 120-123). Získaná data jsou následně vyhodnocována za pomoci statistických metod. Za velkou výhodu lze považovat fakt, že jsou výsledky nezávislé na výzkumníkovi, tudíž získaná data nemohou být ovlivněna jeho postoji, názory a zkušenostmi (Reichl 2009, s. 120-123).

Konkrétně ke sběru dat sloužil průzkumný nástroj dotazník. Dle Gavory (2000, s. 99) *je dotazník způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*. Dotazník patří k nejčastěji používaným výzkumným metodám. Jde o několik předem připravených otázek, které jsou seřazeny a zaznamenány do jednoho souboru. Dotazník výzkumníkovi umožňuje hromadně získat mnoho údajů (Gavora, 2000, s. 99).

Nevýhodou u této metody může fakt, že se jedinci budou chtít ukázat v jiném světle a na otázky nebudou vždy odpovídat zcela pravdivě. Naopak výhodou je, že dotazník umožňuje získávání dat od velkého počtu respondentů, je poměrně snadno kvantifikovatelný a díky standardizaci otázek zaručuje větší objektivnost. Výhodou také může být větší ochota odpovídat na položené otázky, jelikož respondenti zůstávají v anonymitě (Eger, Egerová 2017, s. 112–113). Tento nástroj byl zvolen zejména právě proto, že umožňuje získat data od velkého vzorku populace z různých typů zařízení nacházejících se v České republice. Při získávání dat zároveň nebyl potřeba přímý kontakt a respondenti tak mohli zůstat v anonymitě.

Dotazník byl vypracován v elektronické podobě pomocí Google formuláře. Obsahoval celkem 25 položek zjišťujících základní a demografické údaje o respondentech, znalosti, zkušenosti či mínění respondentů o zvoleném tématu. Konkrétně se v dotazníku objevilo 6 identifikačních, 6 otevřených a 13 uzavřených položek. Otázky jsou formulovány tak, aby byly jasné a srozumitelné. Všechny položky dotazníku jsou uvedeny v příloze A bakalářské práce. Součástí zjišťování znalostí je krátký test o týmových sportech, který byl zvolen zejména kvůli tomu, aby si jedinci sami uvědomili, zda jsou jejich znalosti dostatečné. Lze se domnívat, že bez konkrétního testu znalostí by bylo těžké si uvědomit, jak na tom jejich znalosti opravdu jsou. Proto bylo nezbytné vyzkoušet si otázky přímo v tomto testu. Pro vybrané respondenty jsou znalosti předkládaného tématu potřebné nejen v případě vykonávání sportu, ale také proto, aby věděli, jaký sport je vhodný pro typ či charakter jejich postižení. Zároveň tyto znalosti mohou vypovídat o tom, jak jsou týmové sporty na území České republiky rozšířeny nejen prakticky, ale také teoreticky. Při tvorbě znalostních položek dotazníku byla využita odborná literatura od Kudláčka a Ješiny (2013).

6.2 Popis průzkumného vzorku

Ze základního souboru, tedy osob s tělesným postižením, bylo nutno vytvořit reprezentativní výběr. Výběr bylo nutné provést z důvodu, že je základní soubor příliš velký. Pro práci byl proveden záměrný výběr, u něhož je nezbytné určit důležité znaky základního souboru, dle kterých jsou následně vybírány zkoumané osoby vlastnicí zmiňované znaky (Valoušek, Kubicová 2005, s. 33–34). V této práci je pro reprezentativní výběr stanoven jako základní znak věkové období, konkrétně osoby spadající do vývojového období dospělosti. Dalším relevantním znakem je vytvořený vztah ke sportu, ať už ve smyslu samotného vykonávání sportu či zájem o jakýkoliv druh či typ sportu. Konečný výběr tedy reprezentuje vzorek dospělé populace osob s tělesným postižením v České republice, která se zajímá o sport nebo jej vykonává. Záměrný výběr se pro účely průzkumu jeví jako nejvýhodnější, jelikož u základního souboru umožňuje zvolit prvky, které jsou pro šetření podstatné a nelze je opomenout.

Epocha dospělosti byla vymezena dle publikace českého pedagoga a psychologa Zdeňka Heluse (2011, s. 300), podle které se nejčastěji dolní hranice pohybuje okolo 20. roku života, a naopak horní hranice okolo 65. roku života.

Respondenti byli osloveni skrze organizace věnující se sportu. Dále byl dotazník vložen do skupinového fóra *Vozíčkáři a handicapovaní lidé* na sociální síť s prosbou, zda ho mohou vyplnit osoby, pro které jsou charakteristické výše uvedené znaky. Vzhledem k velkému množství oslovených organizací nebudou v práci uvedeny názvy jednotlivých subjektů. Pro účel práce byly osloveny organizace, tělovýchovné jednoty, sportovní kluby a organizace, které se zaměřují na sport tělesně postižených jedinců v České republice. Organizace byly vytipovány tak, aby se nacházely ve všech krajích České republiky. Každá z organizací měla na webových stránkách uvedenou kontaktní e-mailovou adresu, na kterou byly zaslány informace o bakalářské práci spolu s hypertextovým odkazem na dotazník a s žádostí o vyplnění.

Jedinci, kteří nespádali do charakteristiky souboru byli spolu s dalšími jejich odpověďmi z průkumného šetření odebrány a do celkové analýzy dat se nepočítali. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 49 dospělých jedinců s tělesným postižením z celé České republiky, kteří mají vybudovaný vztah ke sportu.

Položky sloužící k popisu průzkumného vzorku se nachází pouze na tomto místě. U ostatních vyhodnocených položek již uvedeny nejsou.

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Muži	27	55,1 %
Ženy	22	44,9 %
Celkem	49	100 %

Z celkového počtu 49 respondentů bylo mužského pohlaví 27 respondentů (což činí 55,1 %). Naopak žen se zúčastnilo o něco méně, konkrétně 22 respondentek (což činí 44,9 %).

Tabulka 2: Typ postižení respondentů

Typ postižení	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Vrozené postižení	17	34,7 %
Získané postižení	32	65,3 %
Celkem	49	100 %

Výrazně převažuje zastoupení jedinců se získaným tělesným postižením, kterých je 32 (což činí 65,3 %). Jedinci s vrozeným postižením byli zastoupeni v počtu 17 dotazovaných (což činí 34,7 %).

Tabulka 3: Bydliště respondentů

Kraj	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Hlavní město Praha	10	20,4 %
Moravskoslezský kraj	10	20,4 %
Liberecký kraj	5	10,2 %
Středočeský kraj	4	8,2 %
Plzeňský kraj	3	6,1 %
Jihomoravský kraj	3	6,1 %
Jihočeský kraj	2	4,1 %
Ústecký kraj	2	4,1 %
Královehradecký kraj	2	4,1 %
Pardubický kraj	2	4,1 %
Zlínský kraj	2	4,1 %
Olomoucký kraj	2	4,1 %
Karlovarský kraj	1	2,0 %
Kraj Vysočina	1	2,0 %
Celkem	49	100 %

Ze 49 respondentů má 10 respondentů trvalé bydliště v Hlavním městě Praha (což činí 20,4 %), 10 respondentů v Moravskoslezském kraji (což činí 20,4 %), 5 respondentů v Libereckém kraji (což činí 10,2 %), 4 respondenti ve Středočeském kraji (což činí 8,2 %), 3 respondenti v Plzeňském kraji (což činí 6,1 %), 3 respondenti v Jihomoravském kraji (což činí 6,1 %). Vždy 2 respondenti pochází z Jihočeského, Ústeckého, Královehradeckého, Pardubického, Zlínského a Olomouckého kraje (což činí u každého kraje 4,1 %). Z Karlovarského kraje a kraje Vysočina pochází vždy 1 respondent (což činí u každého kraje 2,0 %).

Tabulka 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Nejvyšší dosažené vzdělání	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Základní vzdělání	3	6,1 %
Střední odborné učiliště	8	16,3 %
Střední škola s maturitou	18	36,7 %
Vyšší odborné vzdělání	6	12,2 %
Bakalářské vzdělání	4	8,2 %
Magisterské vzdělání	9	18,4 %
Jiné vzdělání	1	2,0 %
Celkem	49	100 %

Ze 49 respondentů 3 respondenti mají základní vzdělání (což činí 6,1 %), 8 respondentů se vyučilo na středním odborném učilišti (což činí 16,3 %), 18 respondentů získalo středoškolské vzdělání s maturitou (což činí 36,7 %), 6 respondentů vystudovalo vyšší odborné vzdělání (což činí 12,2 %), 4 respondenti mají bakalářské vzdělání (což činí 8,2 %), 9 respondentů získalo magisterské vzdělání (což činí 18,4 %). Jiné, než uvedené možnosti vzdělání má 1 respondent (což činí 2,0 %).

6.3 Harmonogram postupu

Přípravná fáze probíhala v březnu 2022. Při přípravné fázi byl vymezen hlavní průzkumný problém, dále došlo ke stanovení cílů práce a naplánování harmonogramu samotného průzkumu.

Realizační fáze trvala od konce března do poloviny května 2022. V realizační části průzkumu bylo náhodně osloveno celkem 40 sportovních organizací ze všech krajů České republiky a fórum *Vozíčkáři a handicapovaní lidé* na sociální síti. Realizační fáze byla rozdělena na tři vlny.

- V první vlně došlo k oslovení 20 organizací. Několik organizací bylo ochotných a s vřelostí odpovědělo, že dotazník klientům předají. Některé organizace neodpověděly, tudíž není jasné, zda dotazníky svým klientům předaly. Dotazníků se vrátilo 22. Jelikož byla očekávána vyšší návratnost, tak bylo nutné zrealizovat druhou vlnu oslovení organizací.
- Ve druhé vlně bylo osloveno dalších 20 organizací, ze kterých se vrátilo 18 dotazníků. Dotazníky se vracely pouze v prvních 10 dnech, následně už žádné nepřicházely.
- Ve třetí vlně bylo osloveno fórum *Vozíčkáři a handicapovaní lidé* nacházející se na sociálních síti. S žádostí o vyplnění dotazníku byli požádáni jedinci s tělesným postižením, kteří sportují nebo mají o sport zájem. Když dotazník vyplnilo 52 respondentů, tak bylo rozesílání dotazníků ukončeno.

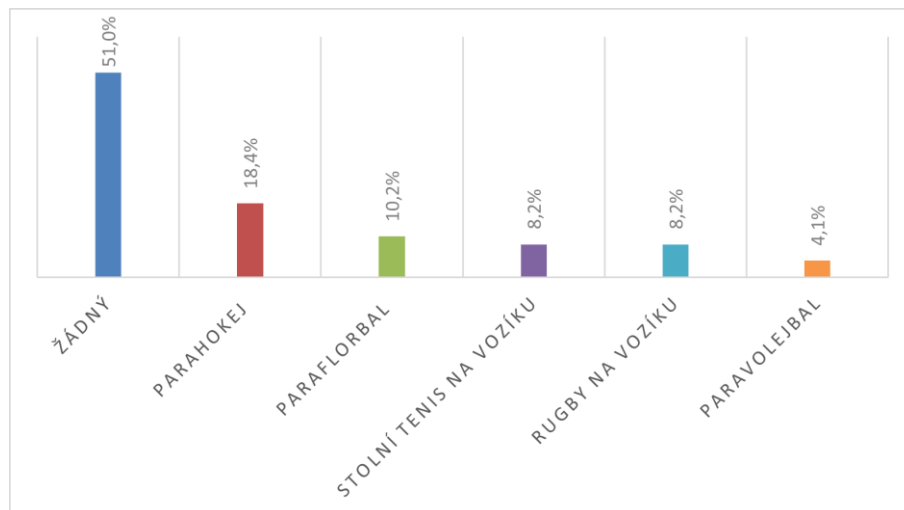
Vyhodnocovací fáze trvala déle než obě předchozí a začala ve chvíli, kdy byl vzorek pro průzkum získaných dat dostačující. Dílčí data byla vyhodnocována na začátku roku, tedy v období od ledna do března 2023. Z odpovědí v dotazníku bylo nutné vyřadit tři respondenty, kteří nesplňovali požadavky. Vyřazení respondenti nespádali do období dospělosti nebo jejich postižení nebylo tělesné. Výsledky byly zpracovány pomocí grafického znázornění. Ke způsobu zpracování dat byla využívána aplikace *Microsoft Excel*, verze 2302. *Microsoft Excel* je tabulkový procesor, který nabízí spoustu možností, jakým způsobem číselná data zpracovat. Byl zvolen zejména kvůli jednoduchému ovládání a dobré výkonnosti.

7 Analýza a interpretace dat

V této části bakalářské práce došlo k vyhodnocení získaných dat. Data byla získána kvantitativní metodou za pomoci anonymního dotazníkového šetření, jež probíhalo u dospělých jedinců s tělesným postižením, kteří mají vybudovaný vztah ke sportu. Interpretace získaných dat probíhala pomocí odpovědí zaznamenaných do grafů a tabulek. Tyto soubory jsou následně slovně okomentovány. Získaná data jsou uváděna také v procentech.

Následujících několik položek se soustředí na zjištění dosavadních zkušeností jedinců s tělesným postižením s týmovými sporty. Součástí jsou také otevřené typy otázek, na které subjekty odpovídaly dle svých vlastních zkušeností, nikoliv výběrem z možností. U otevřených odpovědí byly hledány společné znaky, které byly následně graficky znázorněny.

Položka: *Vykonáváte (minimálně 1 týdně) některý z týmových sportů? Popřípadě jaký?*

Graf 1: Vykonávané týmové sporty

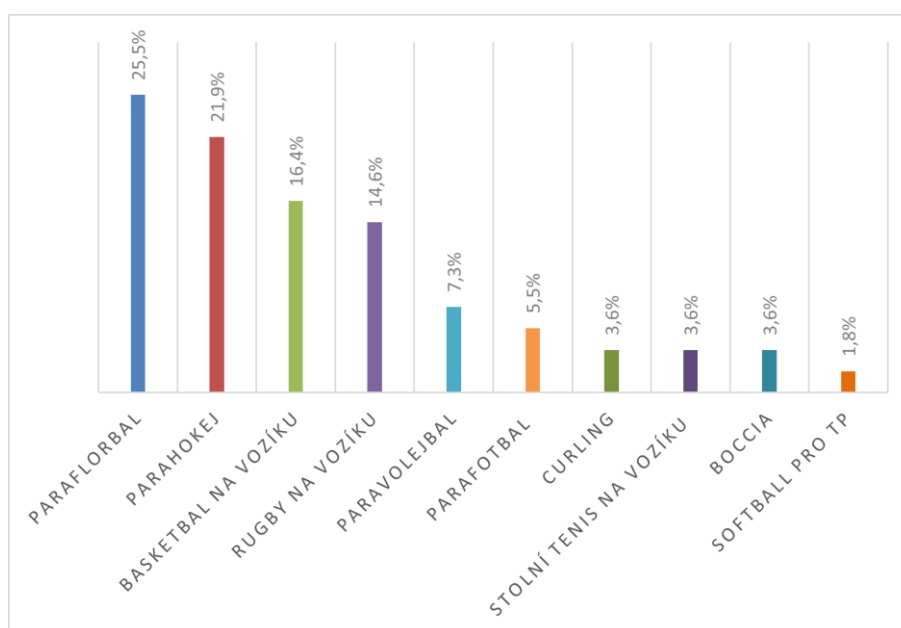
Na otázku odpovědělo 25 jedinců, že žádný sport nevykonává (což činí 51,0 %). Dále se v odpovědích 9 respondentů objevil parahokej (což činí 18,4 %), 5 respondentů napsalo paraflorbál (což činí 10,2 %), 4 respondenti napsali stolní tenis (což činí 8,2 %) a 4 respondenti se věnují rugby na vozíku (což činí 8,2 %). Paravolejbal vykonávají alespoň jednou za týden 2 respondenti (což činí 4,1 %).

Položka: Zkusil/a jste si někdy nějaký týmový sport? Popřípadě jaký?

Tabulka 5: Zkušenosti s týmovými sporty

Odpověď	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	38	77,6 %
Ne	11	22,4 %
Celkem	49	100 %

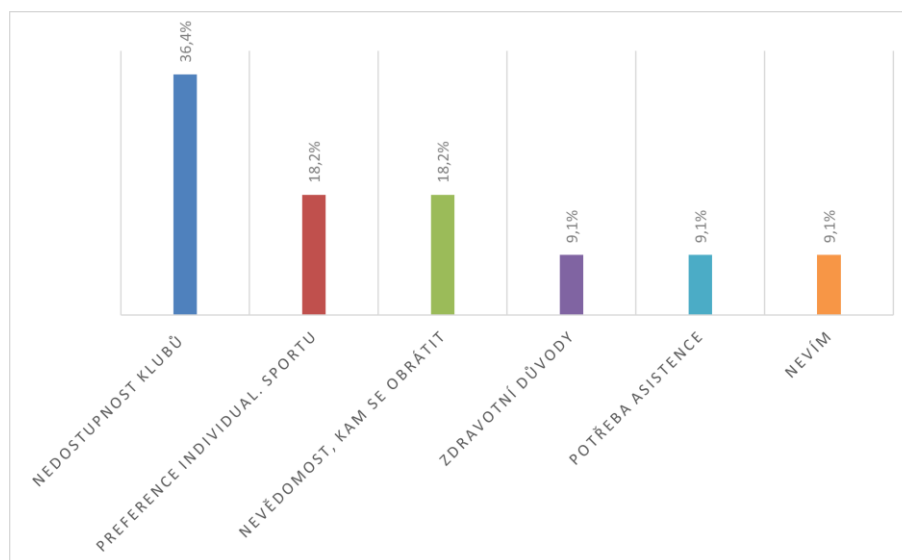
Týmový sport si zkusilo 38 jedinců (což činí 77,6 %), naopak 11 dotazovaných si týmový sport nikdy nevyzkoušelo (což činí 22,4 %).

Graf 2: Celkové hodnocení četnosti vyzkoušených týmových sportů

Někteří jedinci do odpovědi uvedli v odpovědi více sportů, tudíž graf zobrazuje četnost jednotlivých sportů ve všech odpovědích. Respondenti se dohromady vyzkoušeli 57 sportů. V odpovědích respondentů se 14x vyskytl paraflorbál (což činí 25,5 %), 12x parahokej (což činí 21,9 %), 9x basketbal na vozíku (což činí 16,4 %), 8x rugby na vozíku (což činí 14,6 %), 4x paravolejbal (což činí 7,3 %), 3x parafotbal (což činí 5,5 %), 2x curling (což činí 3,6 %), 2x stolní tenis na vozíku (což činí 3,6 %), 2x boccia (což činí 3,6 %), 1x softball pro TP (tělesně postižené) (což činí 1,8 %).

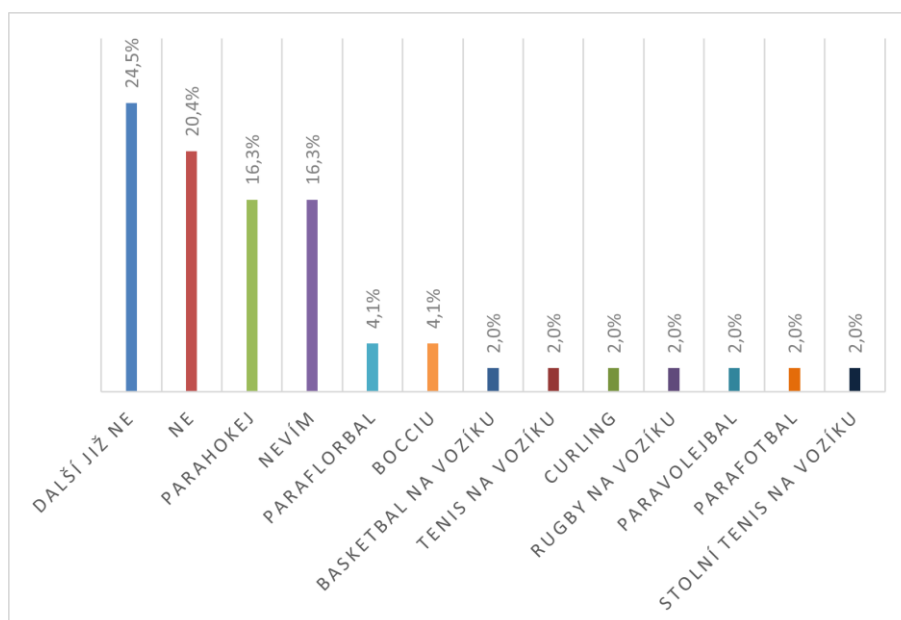
Položka: *Jaký je důvod, proč jste týmový sport nevyzkoušel/a? (vyplňte pouze tehdy, pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a „ne“)*

Graf 3: Důvody nevyzkoušení týmového sportu

Na tuto položku odpovídalo pouze 11 dotazovaných, kteří v předešlé položce uvedli, že nikdy nezkusili žádný týmový sport. Dohromady ve 4 odpovědích se objevil důvod, že se v jejich blízkém okolí nenachází žádný sportovní kluby (což činí 36,4 %). Celkem ve 2 odpovědích se vyskytlo, že respondenti preferují individuální sport (což činí 18,2 %). Ve dvou odpovědích respondenti uvedli jako důvod nevědomost, kam se obrátit v případě zájmu o týmový sport (což činí 18,2 %). Dále 1 z dotazovaných respondentů uvedl důvody zdravotní (což činí 9,1 %). V 1 odpovědi se vyskytl jako důvod potřeba asistence (což činí 9,1 %) a 1 respondent uvedl, že neví, proč si týmový sport nevyzkoušel (což činí 9,1 %).

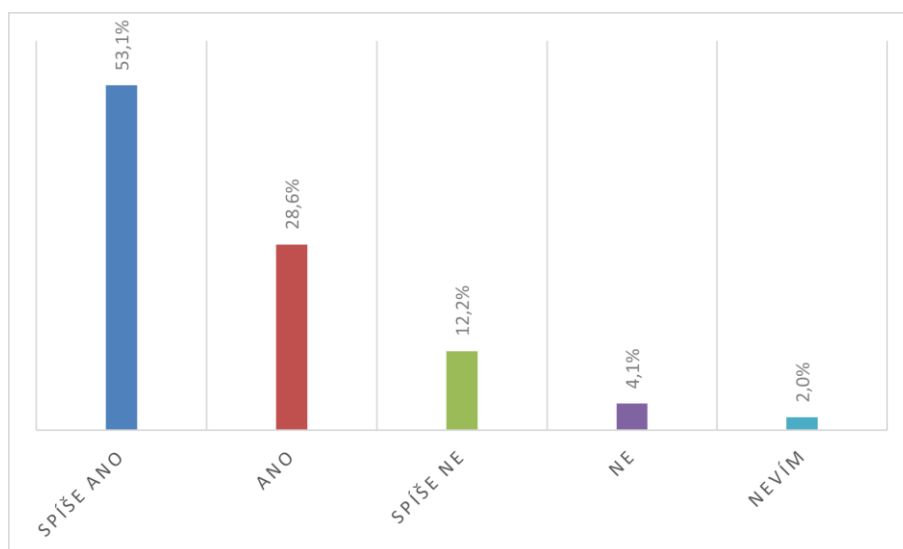
Položka: Chtěl/a byste vyzkoušet některý z týmových sportů? Popřípadě jaký?

Graf 4: Zájem o vyzkoušení týmových sportů

Na tuto položku odpovědělo 12 respondentů, že již další sport vyzkoušet nechce (což činí 24,5 %). V 10 odpovědích respondenti uvedli, že žádný sport vyzkoušet nechtějí (což činí 20,4 %). Parahokey by si přálo vyzkoušet 8 respondentů (což činí 16,3 %). Odpověď *nevím* napsalo 8 dotazovaných (což činí 16,3 %). Paraflorbal by si vyzkoušeli 2 dotazovaní (což činí 4,1 %), bocciu také 2 dotazovaní (což činí 4,1 %). Basketbal na vozíku, tenis na vozíku, curling, rugby na vozíku, paravolejbal, parafotbal a stolní tenis na vozíku by si rád vyzkoušel vždy 1 dotazovaný (což činí 2 % u každého sportu).

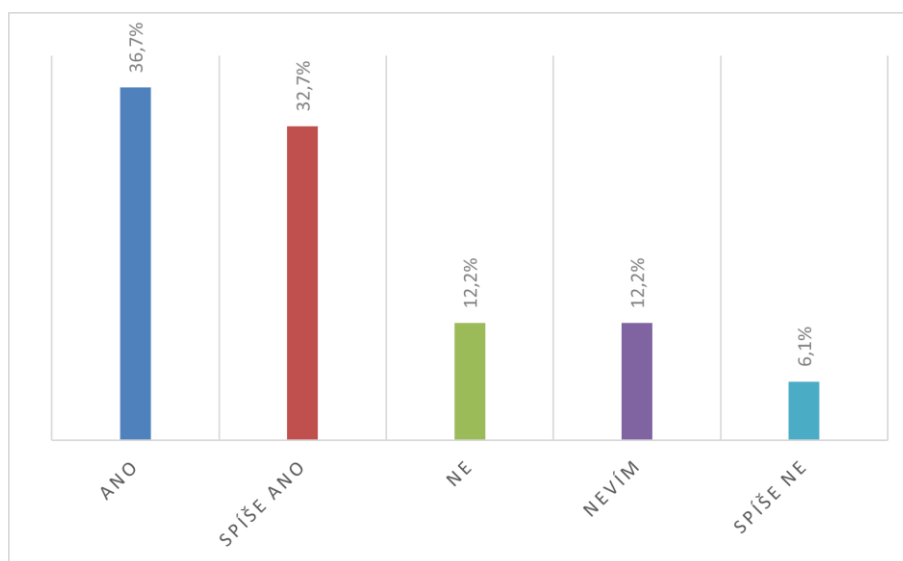
Položka: Jsou podle Vás týmové sporty v České republice dostupné?

Graf 5: Dostupnost týmových sportů v České republice

Možnost *spíše ano* zvolilo 26 respondentů (což činí 53,1 %), možnost *ano* zvolilo 14 respondentů (což činí 28,6 %). Naopak podle 6 respondentů jsou týmové sporty *spíše nedostupné* (což činí 12,2 %). Možnost *ne* zvolili 2 dotazovaní (což činí 4,1 %). Pro variantu *nevím* hlasoval 1 respondent (což činí 2 %).

Položka: Domníváte se, že jsou individuální sporty v České republice dostupnější než sporty týmové?

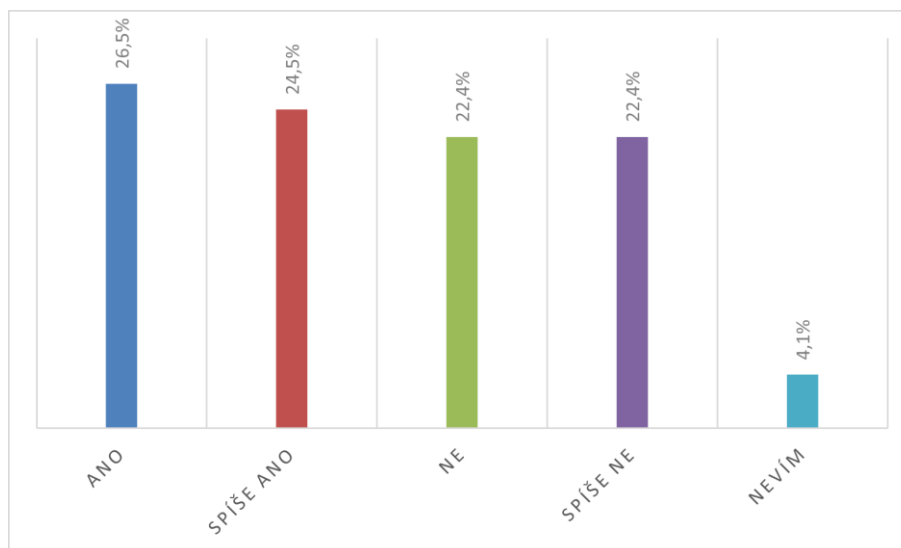

Graf 6: Porovnání dostupnosti individuálních a týmových sportů

Na otázku zvolilo 18 dotazovaných variantu *ano* (což činí 36,7 %), 16 dotazovaných variantu *spíše ano* (což činí 32,7 %), 6 respondentů vybralo možnost *ne* (což činí 12,2 %), 6 dotazovaných označilo možnost *nevím* (což činí 12,2 %). Variantu *spíše ne* zvolili 3 respondenti (což činí 6,1 %).

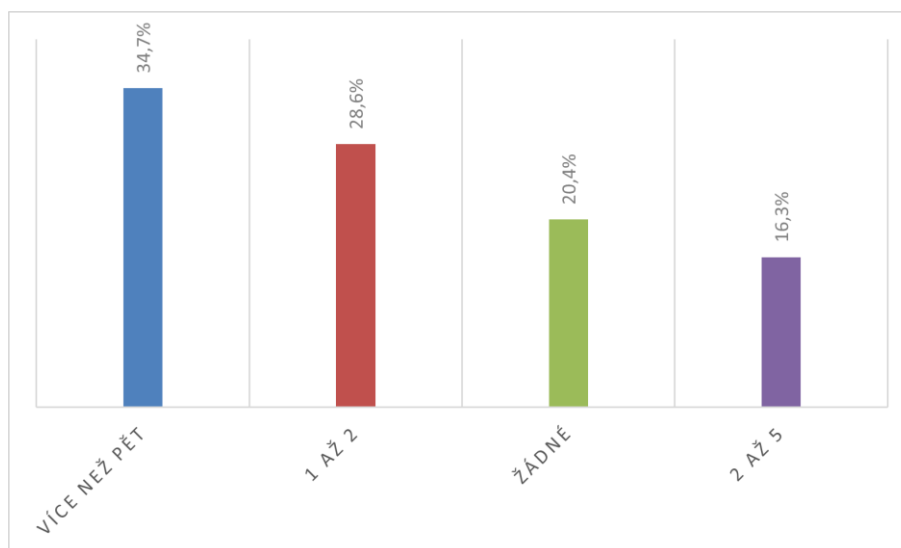
Položka: *Chtěl/a byste se dozvědět více o týmových sportech, máte zájem o další vzdělávání v oblasti týmových sportů?*

Graf 7: Zájem o další vzdělávání v oblasti týmových sportů

Možnost *ano* zvolilo 13 jedinců (což činí 26,5 %), možnost *spíše ano* 12 respondentů (což činí 24,5 %), možnost *ne* 11 respondentů (což činí 22,4 %), možnost *spíše ne* také 11 respondentů (což činí 22,4 %). Variantu *nevím* označili 2 respondenti (což činí 4,1 %).

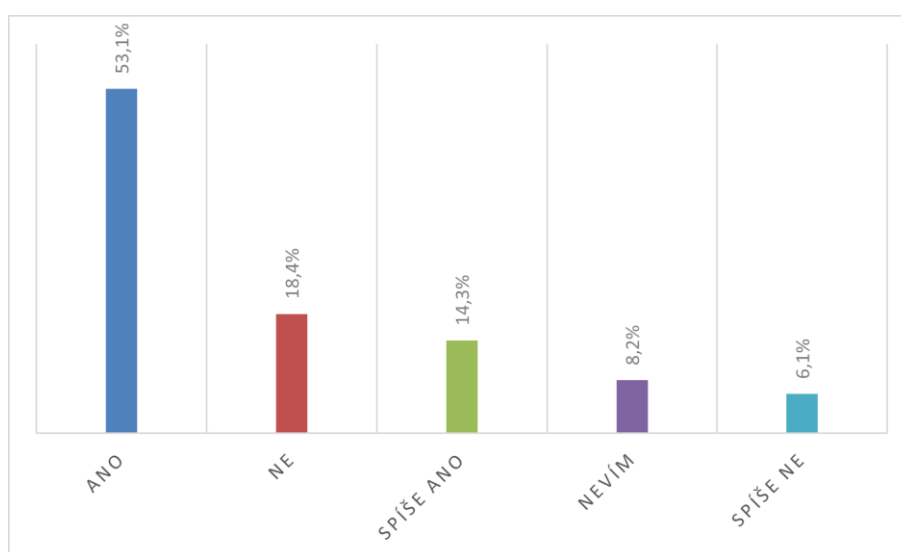
Položka: *Kolik znáte jedinců s tělesným postižením, kteří vykonávají (nejméně dvakrát v týdnu) týmový sport?*

Graf 8: Povědomí o jedincích, kteří vykonávají týmové sporty

Na položku odpovědělo 17 jedinců, že zná *více než pět* takových jedinců (což činí 34,7 %). Možnost *1 až 2* zvolilo 14 osob (což činí 28,6 %), možnost *žádné* označilo 10 osob (což činí 20,4 %). *Dva až pět jedinců*, kteří nejméně dvakrát týdně vykonávají týmový sport zná 8 dotazovaných (což činí 16,3 %).

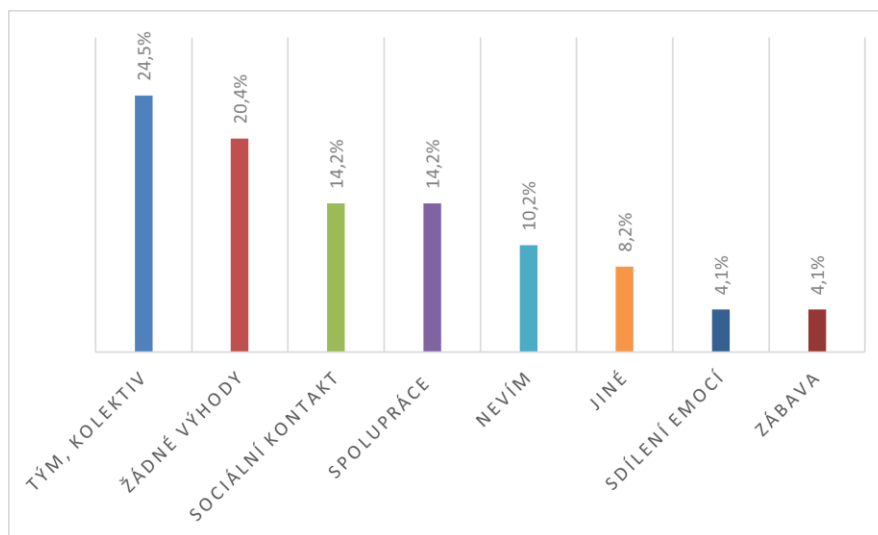
Položka: *Víte o konkrétním místě, kde byste týmový sport mohl/a vykonávat?*

Graf 9: Povědomí o konkrétním místě, které nabízí týmové sporty

Na otázku označilo možnost *ano* 26 respondentů (což činí 53,1 %), možnost *ne* 9 respondentů (což činí 18,4 %), možnost *spíše ano* 7 respondentů (což činí 14,3 %). Na otázku nemají jasný názor 4 dotazovaní (což činí 8,2 %). Variantu *spíše ne* označili 3 respondenti (což činí 6,1 %).

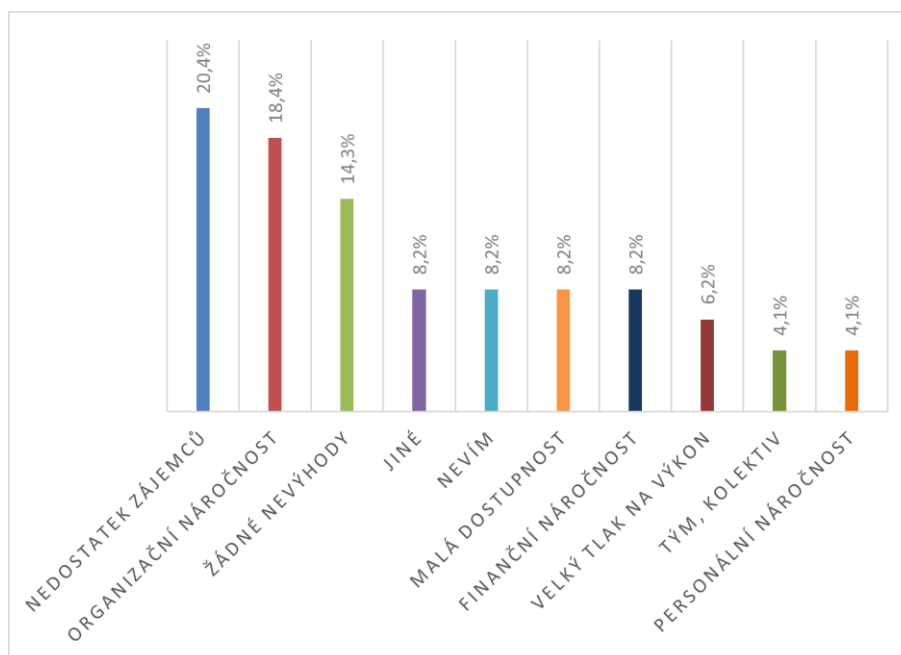
Položka: *Vidíte nějaké výhody u týmových sportů oproti individuálním sportům? Popřípadě jaké?*

Graf 10: Výhody u týmových sportů

Z odpovědí 12 respondentů vyplývá, že mezi největší výhody u týmového sportu patří tým či kolektiv (což činí 24,5 %). Žádné výhody u týmového sportu nevidí 10 respondentů (což činí 20,4 %). Možnost sociálního kontaktu vnímá jako výhodu 7 dotazovaných (což činí 14,2 %). Pro 7 respondentů představuje největší výhodu spolupráce mezi jednotlivými členy družstva (což činí 14,2 %). Na otázku nemá jasný názor 5 respondentů (což činí 10,2 %). Do žádné kategorie uvedené v grafu nespadali se svou odpovědí 4 dotazovaní (což činí 8,2 %). Jeden z respondentů uvedl: *V týmovém sportu se jaksí ztratí vaše špatná forma, v individuálním sportu se špatná forma projeví okamžitě a neúprosně. Naopak povzbuzení k lepšímu výkonu je v týmovém sportu daleko výraznější (tedy když je stmelený kolektiv) než u individuálu, kde je na to jeden zcela sám (pomíjím trenéry a diváky)*. Další uvedl: *Týmový sport sebou nese větší pocit zodpovědnosti, protože na vás závisí ostatní. Je to tím pádem i větší motivace*. Dále se zde objevily odpovědi jako *vzájemné povzbuzování a hecování* či *menší rivalita*. Pro 2 respondenty představuje výhodu sdílení pocitů (což činí 4,1 %). Možnost zábavy vnímají jako výhodu 2 respondenti (což činí 4,1 %).

Položka: Vidíte nějaké nevýhody u týmových sportů oproti individuálním sportům?
Popřípadě jaké?

Graf 11: Nevýhody u týmových sportů

Pomocí sedmnácté položky se práce snaží hledat odpověď na to, co považují respondenti za nevýhody u kolektivních sportů ve srovnání se sporty individuálními. Největší nevýhodou je dle 10 respondentů nedostatek zájemců o týmové sporty (což činí 20,4 %). Mezi další nevýhodu 9 dotazovaných řadí organizační náročnost (což činí 18,4 %). Žádné nevýhody vidí u týmových sportů 7 participantů (což činí 14,3 %). Do žádné kategorie uvedené v grafu nespadať se svou odpovědí 4 dotazovaní, kteří uvedli specifickou odpověď. Jeden respondent uvedl *možnost rozkolu v kolektivu, což likviduje kolektivní duch a strhává i ty dobré jednotlivce v něm a pak často dochází k rozpadům tzv. sportovní party*. Další dotazovaný napsal: *nutnost podřídit se celému týmu*. Dle dalšího respondenta je nevýhodou, že ne každý člověk je zrozený pro týmový sport. Jiný dotazovaný pak vnímá jako nevýhodu to, že i kdyby podal nejlepší výkon v životě, tak jeho tým nemusí vyhrát. Odpověď *nevím* totožně zaznamenali 4 participanti (což činí 8,2 %). Pro 4 respondenty představuje nevýhodu malá dostupnost (což činí 8,2 %). Finanční náročnost vnímají jako nevýhodu 4 dotazovaní (což činí 8,2 %). Velký tlak na výkon vnímají jako nevýhodu 3 dotazovaní (což činí 6,2 %). Dále uvedli 2 respondenti odpověď kolektiv či tým (což činí 4,1 %) a 2 respondenti personální náročnost (což činí 4,1 %).

Znalosti o pravidlech týmových sportů

Poslední část dotazníku byla věnována 8 znalostním otázkám týkajících se pravidel týmových sportů provozovaných v České republice. Položky byly uzavřené a respondenti vybírali odpověď z několika možných variant, přičemž správná odpověď byla vždy jen jedna. Odpovědi jsou zaznamenány do tabulky, která shrnuje odpovědi do tří kategorií – na správné, špatné a neutrální odpovědi. Přesné znění otázek se nachází v příloze A. Správné odpovědi na všechny znalostní otázky jsou tučně zvýrazněné v příloze B bakalářské práce. Na všechny otázky odpovídalo 49 respondentů. Zvýrazněné pojmy v tabulce představují odpověď, kterou označil největší počet respondentů.

Tabulka 6: Shrnutí odpovědí na znalostní otázky

Položka	Správná odpověď	Špatná odpověď	Neutrální odpověď
Počet hráčů na hřišti při rugby na vozíku	14 (tj. 28,6 %)	15 (tj. 30,6 %)	20 (tj. 40,8 %)
Přidělování bodů hráčům s různou mírou postižení	35 (tj. 71,4 %)	1 (tj. 2,0 %)	13 (tj. 26,5 %)
Počet maximálních hráčských bodů na hřišti při basketbale na vozíku	5 (tj. 10,2 %)	14 (tj. 28,6 %)	30 (tj. 61,2 %)
Podmínka pro pánev hráčů při volejbale v sedě	8 (tj. 16,3 %)	10 (tj. 20,4 %)	31 (tj. 63,3 %)
Využívaná pomůcka při para hokeji	31 (tj. 63,3 %)	8 (tj. 16,3 %)	10 (tj. 20,4 %)
Pravidlo ofsidu při fotbale pro jedince s tělesným postižením	8 (tj. 16,3 %)	4 (tj. 8,2 %)	37 (tj. 75,5 %)
Počet setů ve stolním tenise pro jedince s tělesným postižením	6 (tj. 12,2 %)	24 (tj. 49,0 %)	19 (tj. 38,8 %)
Velikost hřiště u volejbalu v sedě	10 (tj. 20,4 %)	12 (tj. 24,5 %)	27 (tj. 55,1 %)

Na nejvíce položek jedinci zvolili neutrální odpověď. Konkrétně na pět z osmi položených otázek bylo největší procentuální zastoupení u varianty *nevím*. U každé položky takto odpovědělo více než 40 % dotazovaných, v jednom případě dokonce až 75,5 % ze všech respondentů. Konkrétně se jednalo o položky směřované na počet hráčů na hřišti při rugby na vozíku, počet hráčských bodů při basketbale na vozíku při národních a pohárových soutěžích, podmínku pro pánev hráčů při volejbale v sedě, používání pravidla offsidu při fotbale pro jedince s tělesným postižením a velikost hřiště při volejbale v sedě.

Jako nejtěžší otázka s nejvíce špatnými odpověďmi se jeví položka, která se ptala na počet setů při stolním tenise. Na položku odpověděla špatně téměř polovina respondentů, přesněji tedy 24 dotazovaných, což činí 49 % z celkového počtu respondentů.

Největší procentuální zastoupení u správné odpovědi se nacházelo pouze u dvou položek. Konkrétně se jedná o položku zjišťující na obecné přidělování bodů na začátku sportovního utkání, na kterou znalo správnou odpověď 35 dotazovaných. Druhou položkou jsme se snažili zjistit, zda respondenti ví, jak vypadá základní pomůcka využívaná při para hokeji. Na tuto položku správně odpovědělo 31 respondentů. U obou položek se zvolilo správnou možnost více jak 60 % respondentů.

U všech ostatních otázek se správné odpovědi pohybovaly v procentuálním rozložení na méně než 30 %. Je otázkou, za jakých okolností by odpovědi byly správnější.

7.1 Zodpovězení průzkumných otázek

Z informací získaných pomocí dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo celkem 49 respondentů je cílem zodpovězení a vyhodnocení předem stanovených průzkumných otázek.

Průzkumná otázka č. 1: Jaké mají jedinci s tělesným postižením zkušenosti s týmovými sporty?

K zodpovězení stanovené otázky sloužil soubor otázek, z nichž na některé respondenti vybírali odpověď z možných variant, a v některých otevřeně psali své zkušenosti. Jednalo se o tyto otázky: *Vykonáváte (minimálně 1 týdně) některý z týmových sportů? Popřípadě jaký?, Zkusil/a jste si někdy nějaký týmový sport? Popřípadě jaký?, Jaký je důvod, proč jste týmový sport nevyzkoušel/a? (vyplňte pouze tehdy, pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a „ne“), Chtěl/a byste vyzkoušet některý z týmových sportů? Popřípadě jaký?*

S týmovým sportem má zkušenost většina respondentů, která si ho za svůj život nejméně jednou vyzkoušela. Nejvíce jedinců má zkušenosti s hraním paraflorbalu, parahokeje a basketbalu na vozíku. Z průzkumu taktéž vyplynulo, že téměř polovina respondentů dokonce týmový sport vykonává pravidelně, tedy alespoň jednou za týden.

Překvapujícím zjištěním bylo, že téměř polovina jedinců nemá zájem vyzkoušet si týmové sporty, ať už z neznámého důvodu, nebo lze z jejich odpovědi (*další již ne*) usuzovat, že již nějaký týmový sport vyzkoušeli či dokonce vykonávají. Očividný zájem projevilo 38,5 % jedinců, z nichž nejvíce si přeje získat zkušenosti s parahokejem, paraflorbalem a bocciou.

Z výsledku taktéž vyplynulo, že s týmovým sportem nemá žádnou zkušenost více než pětina respondentů, což činí 22,4 %. Nejčastějším uváděným důvodem je nedostupnost sportovního klubu či jednoty, které by se nacházely v blízkém okolí a nabízely možnost vykonání týmových sportů. Jeden respondent konkrétně uvedl: *vše je daleko*. Druhým nejčastějším důvodem byla odpověď, že jedinci raději preferují individuální sport. Třetím nejvíce uváděným důvodem bylo nevědomost a nedostatek informací, kam se respondenti mají obrátit, v případě zájmu o týmový sport. Jeden z dotazovaných konkrétně napsal: *rád bych si tento sport vyzkoušel, ale nevím, kam se mám se svou žádostí obrátit*.

Průzkumná otázka č. 2: Jaké mají jedinci s tělesným postižením povědomí o dostupnosti týmových sportů v České republice?

K této průzkumné otázce se vztahovaly pouze uzavřené položky, ve kterých respondenti označili jednu možnost z nabízených variant. Jedná se o tyto otázky: *Jsou podle Vás týmové sporty v České republice dostupné? Domníváte se, že jsou individuální sporty v České republice dostupnější než týmové? Kolik znáte jedinců s tělesným postižením, kteří vykonávají (nejméně dvakrát v týdnu) týmový sport? Víte o konkrétním místě, kde byste týmový sport mohl/a vykonávat?*

Výsledky dokazují, že povědomí jedinců s tělesným postižením o týmových sportech je velmi dobré. O dostupnosti týmových sportů v České republice je přesvědčena téměř většina dotazovaných. Podle většiny respondentů jsou však v České republice stále více dostupnější individuální sporty. Průzkumné výsledky dotazníkového šetření jasně ukazují, že více jak polovina respondentů zná konkrétní místo, kde může vykonávat kolektivní sporty. Naopak téměř čtvrtina dotazovaných o takovém místě neví, nebo si není zcela jistá, zda je jejich povědomí správné. Pětina respondentů nezná žádného

sportovce, který vykonává některý z kolektivních sportů, zbytek respondentů zná minimálně jednoho kolektivně sportujícího jedince.

Průzkumná otázka č. 3: Jaké výhody a nevýhody vidí jedinci u týmového sportu?

K zodpovězení stanovené otázky sloužily otevřené odpovědi, do kterých respondenti zaznamenávali své vlastní poznatky a zkušenosti. K zodpovězení stanovené otázky sloužily položky: *Vidíte nějaké výhody u týmových sportů oproti individuálním sportům? Popřípadě jaké?, Vidíte nějaké nevýhody u týmových sportů oproti individuálním sportům? Popřípadě jaké?*

Z odpovědí respondentů vyplývá, že mezi největší výhody u týmového sportu patří tým, kolektiv. Jeden respondent konkrétně uvedl: *Jako největší výhodu vnímám kolektiv. Jsme TÝM, a ne pouze jednotlivci soupeřící mezi sebou. Je to moje druhá rodina.* Jedinci vnímají tým jako spřízněnou komunitu a velmi je baví týmový duch, který v týmu panuje. Kolektiv jedince motivuje k podávání vyšších výkonů a dochází k vzájemné podpoře. Další nespornou výhodou je možnost vytvářet si nové sociální kontakty, přátelství a socializovat se s lidmi se stejnými zájmy. Jeden dotazovaný konkrétně uvedl: *jako výhodu vnímám to, že se člověk dostane mezi lidi a pobaví se.* Jako velkou výhodu vnímají respondenti také vzájemnou spolupráci mezi hráči. Všichni mají společný cíl, na kterém jim záleží a díky spolupráci jsou blíže k jeho splnění. Mezi další časté výhody patří možnost sdílet radost z výhry nebo naopak zklamání z prohry. Pro některé z respondentů představuje týmový sport možnost zábavy.

Největší počet respondentů vnímá jako nevýhodu u kolektivních sportů nedostatečný zájem jedinců s tělesným postižením o kolektivní sport. Dostatek sportovců je pro kolektivní sport nezbytný. Dále uvádějí jedinci s tělesným postižením jako nevýhodou organizační náležitosti. Tato nevýhoda navazuje na předchozí, jelikož s nedostatečnou účastí hráčů souvisí komplikovaný trénink, nebo úplná nemožnost se sportem začít. Hráči neustále musí řešit, kdo dorazí na trénink. Jeden respondent dokonce uvedl: *existuje jistá časová vazba a závislost na ostatních hráčích.* Další uvedl: *když někdo chybí, špatně se trénuje.* Jiní respondenti napsali, že jako nevýhodu vidí malou dostupnost sportů, jelikož jsou všechny příliš vzdálené. Mezi další nevýhodou patří finanční náročnost, která se ke sportům váže. K některým sportům jsou nezbytné kompenzační pomůcky, jejich cena může být velmi vysoká. Dále si sportovci musí hradit dopravu, členství v klubu a jiné. Další dotazovaní vnímají jako nevýhodu, že je velmi snadné pokazit hru celému týmu.

Na hráče je pak kladen velký pocit zodpovědnosti, který může vytvářet až nepřiměřený tlak na odvedený výkon. V některých případech pak nepřináší sport uspokojení, ale stres a obavy. Mezi další nesporné nevýhody respondenti řadí tým, možné neshody či personální náročnost.

Průzkumná otázka č. 4: Jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech v České republice?

Čtvrtá průzkumná otázka se snažila zjistit, jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech v České republice. Na otázku zjišťovalo odpověď 8 otázek, které se týkaly náhodných týmových sportů, které se dají v České republice vykonávat. Mimo znalostní otázky se průzkumnou otázkou taktéž zabývala položka, ve které jsme se snažili zjistit, zda by se jedinci chtěli dozvědět o týmových sportech více informací a mají zájem o další vzdělávání v oblasti týmových sportů.

Znalosti jedinců s tělesným postižením o konkrétních týmových sportech jsou velmi malé. I přesto, že se jednalo pouze o osm náhodně položených otázek týkajících se kolektivních sportů je z průzkumu patrné, že si jedinci ve většině otázek s odpovědí nevěděli rady. Velký počet respondentů neznal odpověď na žádnou z položených otázek. Největší procentuální podíl u správné odpovědi se nacházel pouze u dvou otázek. Jedna otázka byla zodpovězena špatně. Zároveň z průzkumu vyplynulo, že by více jak polovina respondentů ocenila další vzdělávání a získávání většího množství informací z oblasti týmových sportů.

Diskuze

Jak již bylo mnohokrát uvedeno výše, průzkumu se zúčastnilo 49 dospělých jedinců s tělesným postižením, kteří mají nějakým způsobem vybudovaný vztah ke sportu. Cílem práce bylo u osob s tělesným postižením zjistit jejich dosavadní znalosti a zkušenosti týkající se týmových sportů.

U tělesných postižení je velmi důležité posilovat nepoškozené svaly, na které se mnohdy neklade takový důraz. Posilování může probíhat například zapojením do týmových sportů. Ješina a Kudláček (2013, s. 16–17) například uvádějí, že u rozštěpů páteře je nezbytné posilovat svaly horních končetin. Tyto svaly jsou posilovány například zapojením osoby do sportu určeného pro vozíčkáře, kterým může být florbal vozíčkářů, basketbal na vozíku, rugby na vozíku, curling vozíčkářů a další (viz kapitoly 3 a 4). Totéž platí i o skolióze, u které je zase naopak nutné posilovat svaly kolem páteře, aby nedocházelo k většímu zakřivení. Renotiérová (2006, s. 2015) pak zmiňuje, že v dnešní době vznikají některá tělesná postižení v důsledku nedostatečné pohybové aktivity. Příklady takových postižení mohou být různé druhy deformit, například vadné držení těla, skoliózy atd. (viz kapitola 1). Zapojení osob do týmového sportu by mohlo přispět k eliminování těchto postižení.

Bakalářská práce se věnovala týmovému sportu, přičemž je dle Kolajové (2006, s. 16) nutné brát v potaz, že ne každý člověk je schopen pracovat v týmu. Někdo preferuje samostatnost a rád si za své výkony zodpovídá sám. To stejné se ukázalo i v průzkumu, kdy se tato skutečnost ukázala jako druhý nejčastější důvod, proč jedinci nemají žádné zkušenosti s týmovým sportem. Jeden respondent uvedl tuto skutečnost jako největší nevýhodu kolektivního sportu, doslova napsal: *ne každý je zrozený pro kolektivní sport*.

Z výsledků vyplynulo, že týmové sporty po jedince s tělesným postižením mají spoustu výhod, které vnímají i samotní jedinci. Týmový sport se provozuje v kolektivu, týmu či družstvu, což je respondenty vnímáno jako jeho největší výhoda. Zároveň tímto způsobem umožňuje jedincům získat přátele i mimo sportovní klub. Pro někoho tým představuje dokonce takzvaně *druhou rodinu* či *spřízněný kolektiv*. Kolektivní sport tedy nejenže udržuje jedince ve fyzické kondici, ale zároveň jim zprostředkovává sociální kontakt s okolím. Ke stejnému zjištění dospěl ve výzkumu Skříček (2022, s. 43), který taktéž vyzdvihuje socializační funkci kolektivu. Podobné vyplývá i ze sdělení Kudláčka a Ješiny (2013, s. 77) podle kterých je *zapojení do sportu důležité nejen ze zdravotního*

hlediska, ale také z pohledu rozvoje osobnosti, rozvoje sociálních vztahů a kvality života jako takové. Kolajová (2006, s. 17) navíc dodává, že skrze tým se lidé učí respektu a vzájemné úctě, zvyšují si sebevědomí a přinášejí si do života jisté uznání, na což samotní respondenti nepoukazují. Je důležité, aby se o možnostech a přínosech týmovém sportu dozvědělo co nejvíce jedinců s tělesným postižením. Jedinci by měli mít možnost si sporty osobně vyzkoušet a přijít na to, zda se chtějí sportu věnovat. I když z průzkumu vyplynulo, že jsou zkušenosti bohaté, tak je tu stále jedna pětina respondentů, která nikdy nevyzkoušela žádný týmový sport.

Téměř polovina respondentů ve svých odpovědích uvedla, že nechce vyzkoušet týmový sport, ať už z důvodu, že již týmový sport vykonává, nebo z jiného nspecifikovaného důvodu. Lze se domnívat, že to může být způsobeno nevýhodami, které samotní jedinci u týmového sportu vnímají. Jako největší nevýhodu vnímají fakt, že ze stran osob s postižením není dostatečný zájem o tento druh sportu. Pro týmový sport je však kolektiv sportovců nezbytný, jelikož narozdíl od individuálního nelze vykonávat bez určitého počtu lidí. Stejně jako respondenti vidí i Kolajová (2006, s. 18) v týmu jisté nevýhody. Společně s respondenty se shoduje na možných rozepřích mezi hráči, potlačení individuality a nutnosti přizpůsobení se ostatním. Toto potvrzuje i výpověď respondentů, kteří uvedli jako nevýhodu: *možnost rozkolu v kolektivu, což likviduje kolektivní duch a strhává i ty dobré jednotlivce v něm a pak často dochází k rozpadům tzv. sportovní party či nutnost podřídít se celému týmu.*

Dále z šetření vyplynulo, že je florbal na vozíčku nejčastěji zkoušeným kolektivním sportem a druhým nejčastěji pravidelně vykonávaným sportem. S výsledky se ztotožňují i Staňková a Alina (in Kudláček aj. 2013, s. 79) kteří uvádějí, že se florbal vozíčkářů stává čím dál více atraktivnějším a oblíbenějším sportem pro jedince s tělesným postižením.

Součástí průzkumu byl krátký test, který obsahoval několik znalostních otázek směřovaných na týmové sporty pro tělesně postižené. Smyslem bylo ověřit znalosti pomocí konkrétních a srozumitelných položek. Výsledky v testu nebyly příliš příznivé, naopak vyšlo najevo, že si jedinci s většinou položek nevěděli rady. Práce byla cílena na osoby, které se o sport zajímají, proto jsem v této oblasti očekávala větší znalosti. Je zřejmé, že by pro hlubší ověření znalostí bylo potřeba zvolit více otázek, ale velké množství otázek by mohlo respondenty odradit. Špatný výsledek v testu může sloužit jako podnět pro šíření teoretické stránky, která je neodmyslitelnou součástí sportu. Je dobré mít všeobecný rozhled, který může být přínosný při rozhodování, jaký sport by byl pro

jedince vhodný. Pozitivní je, že více než polovina jedinců by měla zájem o další vzdělávání v oblasti kolektivních sportů, což by mohlo rozšířit jejich dosavadní znalosti.

Z důvodu využití záměrného účelového výběru a zvolení malého procenta respondentů nelze generalizovat výsledky na celou populaci. Je tedy nutné brát v úvahu, že výsledky provedeného průzkumu se vztahují pouze na zkušenosti a znalosti respondentů tohoto konkrétního průzkumu, nejdou zobecnit na všechny jedince s tělesným postižením, kteří pobývají v České republice.

Navrhovaná opatření

Na základě provedeného průzkumu navrhuji pro praxi několik doporučení.

Samotní respondenti vnímají jako největší nevýhodu u týmových sportů nedostatečný zájem ze strany jedinců s tělesným postižením o týmové sporty. Kolektiv lidí je pro týmový sport základ, bez něj týmový sport nejde provozovat, proto je na místě zvýšit propagaci týmových sportů, která by mohla pomoci zvýšit zájem o sport.

Navrhuji zřídit takzvané *Dny týmových sportů*, které by několikrát ročně probíhaly po celé České republice ve všech sportovních organizacích nabízející týmové sporty pro jedince s tělesným postižením. V rámci těchto dnů by probíhalo další vzdělávání v oblasti, které by jedincům mohlo prohloubit dosavadní znalosti o jednotlivých týmových sportech, jejich pravidlech a možnostech, jelikož je z průzkumu patrné, že by jedinci s tělesným postižením rozšiřování vědomostí přivítali. V rámci *Dnů otevřených dveří* by taktéž mohla probíhat výše zmiňovaná propagace. Nábor nových sportovců by šlo provést například skrze realizování těchto akcí, při kterých by si jedinci měli možnost vyzkoušet různé druhy týmových sportů.

Zároveň i přesto, že z průzkumu vyplynulo, že jsou týmové sporty v České republice dle většiny dotazovaných dostupné, stále existují jisté důvody, proč si někteří lidé kolektivní sport nikdy nevyzkoušeli. Nejčastějším důvodem je absence sportovních klubů v jejich blízkém okolí. Proto navrhuji zmapovat organizace v České republice věnující se rozvoji tohoto sportu, které by mohly objasnit nabídku kolektivních sportů v jednotlivých krajích.

Dalším možným řešením absence sportovních klubů v okolí by bylo zřízení klubových bezbariérových autobusů či nákladních osobních vozů. Tyto vozy by fungovaly v rámci jednotlivých okresů a na tréninky by svázely jedince, kteří se nemají do sportovních klubů možnost samostatně dostat. Na náklady spojené s pohonnými hmotami a čas řidiče by z části mohli přispívat samotní sportovci a zčásti by je mohly financovat sportovní organizace v rámci dotací a členských příspěvků. Vzhledem k velikosti krajů by z časových důvodů musela být služba zřízena v rámci okresů, nikoliv celých krajů.

Při psaní práce jsem si měla možnost vyzkoušet hledání sportovních organizací, které nabízí možnost vykonávat týmové sporty. Hledání organizací zabralo spoustu času, jelikož neexistuje jednotný web, kam bych se mohla obrátit. Pro snadnější orientaci a lepší informovanost navrhuji vytvoření webových stránek. Internetové stránky by

shromažďovaly údaje o veškerých týmových sportech a sportovních organizacích pro jedince s tělesným postižením. Jedinci by tak nemuseli zdlouhavě hledat organizace a sporty, stačilo by vyhledat zmiňovaný web. Stránky by byly pravidelně aktualizovány a doplňovány. Nabízely by stručné charakteristiky o jednotlivých sportech, doporučení konkrétního týmového sportu dle typu postižení, aktuální dění ve světě sportu, data konání *Dnů týmových sportů* a mnoho dalších užitečných informací. Na tyto stránky by pak mohli být odkazováni jedinci na místech, kde se schází lidé s tělesným postižením. Takovými místy mohou být rehabilitační a lázeňská zařízení, volnočasové organizace věnující se lidem s tělesným postižením a další místa.

Závěr

Jak již bylo uvedeno v úvodu práce, hlavním cílem je zjistit, jaké jsou znalosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech v České republice a zjistit, jaké mají jedinci s tělesným postižením zkušenosti s týmovými sporty. Práce má dvě hlavní části, které sloužily k naplnění cíle: teoretickou a empirickou.

Teoretická část práce je rozdělena do čtyř kapitol. Nachází se zde charakteristika lidí s tělesným postižením, základní členění tělesného postižení spolu s představením nejčastějších tělesných postižení. Součástí práce je také přiblížení sportu pro osoby s tělesným postižením, které zahrnuje všeobecnou definici sportu, jeho kategorizaci a význam sportu v životě lidí s postižením. Dále poukazuje na kompenzační pomůcky a možnosti sportovního vyžití v České republice. V neposlední řadě teoretická část zahrnuje výběr letních a zimních týmových sportů, jejich charakteristiku a organizace věnující se rozvoji konkrétních kolektivních sportů.

Empirická část přináší informace, které byly získány kvantitativní metodou. Konkrétně ke sběru dat sloužil anonymní dotazník. Anonymní dotazník byl poskytován dospělým jedincům s tělesným postižením, kteří se zajímají o sport nebo jej vykonávají. Respondenti byli s prosbou o vyplnění oslovováni skrze sportovní organizace a fórum na sociální síti. V průběhu naplňování cíle bylo stěžejní získat dostatečný počet respondentů, s čímž byl z počátku problém. Muselo být osloveno více organizací, než bylo na počátku průzkumu v plánu.

Výsledky přinesly překvapivé zjištění, že téměř polovina respondentů vykonává pravidelně týmový sport a téměř všichni si ho již za svůj život vyzkoušeli. Lidé, kteří sport nevyzkoušeli, nejčastěji uvedli jako důvod, že se v jejich okolí nenachází sportovní kluby či jednoty nabízející možnost vyzkoušet si je. Nejvíce zkušeností mají jedinci s hraním paraflorbalu a nejvíce respondentů by si přálo získat zkušenosti s parahokejem. Získávat zkušenosti s novými kolektivními sporty si nepřeje téměř polovina respondentů. Dále z průzkumu vyplynulo, že respondenti mají poměrně velké povědomí o dostupnosti kolektivních sportů, většina ví, kam se v případě zájmu obrátit a zná alespoň jednoho týmového sportovce. Zároveň jsou dle respondentů kolektivní sporty v České republice dostupné, ale ne tolik, jako sporty individuální. Z výsledků vyplývá, že největší výhodou týmového sportu je kolektiv lidí se stejným zájmem. Naopak jako největší nevýhoda je u týmových sportů nedostatečný zájem ze strany jedinců s tělesným postižením.

Zmiňovaná nevýhoda znesnadňuje trénování sportu a kazí celkový dojem z kolektivního sportu. Ze získaných poznatků lze tvrdit, že jedinci s tělesným postižením mají poměrně bohaté zkušenosti s týmovými sporty, ale jsou zde jistá omezení, která omezují získávání dalších zkušeností. Jako největší omezení je brána malá dostupnost sportovních organizací a klubů, které se věnují rozvoji týmových sportů pro jedince s tělesným postižením.

Dalším cílem bylo zjistit, jaké mají jedinci s tělesným postižením znalosti o týmových sportech vykonávaných v České republice. Z výsledků je patrné, že se u osob nachází značné neznalosti v oblasti týmových sportů. Dosavadní znalosti by mohlo prohloubit rozšiřování vědomostí v oblasti týmových sportů, což by ocenila více než polovina respondentů.

Cíl byl splněn a práce poskytuje základní a ucelené informace o zkušenostech a znalostech týkajících se týmových sportů pro jedince s tělesným postižením. Bakalářská práce může sloužit jedincům s tělesným postižením jako počáteční informace o kolektivních sportech. Zároveň práce může být brána jako materiál sloužící k prohloubení dosavadních či získání zcela nových znalostí o týmových sportech. Slouží také všem jedincům, kteří mají bližší zájem o informace týkající se týmových sportů pro tělesně postižené jedince. Může být pro ně užitečnou příručkou, prvotním přehledem některých týmových sportů a sportovních organizací pro jedince s tělesným postižením.

Pro budoucí výzkum doporučuji zmapovat všechny organizace po celé České republice, které nabízejí týmové sporty pro jedince s tělesným postižením. Zároveň by bylo zajímavé zjistit, jaké organizace jsou u jedinců s tělesným postižením nejžádanější.

Za největší přínos bakalářské práce považuji navrhovaná opatření, díky kterým by mimo jiné mohlo dojít také ke zvýšení znalostí jedinců s tělesným postižením s týmovými sporty. Konkrétně mám na mysli pravidelné celorepublikové *Dny týmových sportů* a vytvoření webových stránek sjednocujících veškeré kolektivní sporty na území České republiky.

Seznam použitých zdrojů

- BLAŽEK, T., 2014. *Curling jako nová paralympijská disciplína* [diplomová práce]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická [online]. [vid. 03. 01. 2023]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/soh1eu/>.
- BUCHTEL, J., aj., 2005. *Teorie a didaktika volejbalu*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1011-5.
- ČESKÁ ASOCIACE BASKETBALU NA VOZÍKU, 2023. Kluby. In: *Česká asociace basketbalu na vozíku* [online]. [vid. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://wbasket.cz/kluby/>.
- ČESKÁ FEDERACE BOCCII, 2023. Sportovní kluby. In: *Česká federace boccii* [online]. [vid. 30. 12. 2023]. Dostupné z: <https://boccia-sport.cz/sportovni-kluby/>.
- ČESKÝ SVAZ CURLINGU, 2023. Kluby. In: *Český svaz curlingu* [online]. [vid. 01. 02. 2023]. Dostupné z: <http://curling.cz/kluby/>.
- DAŘOVÁ, K., aj., 2008. *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1520-2.
- EGER, L., EGEROVÁ, D., 2017. *Základy metodologie výzkumu*. 2. přeprac. a rozš. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 978-80-261-0735-4.
- GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- HELUS, Z., 2011. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3037-0.
- JANEČKA, Z., aj., 2012. *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3107-9.
- KÁBELE, J., 1992. *Sport vozíčkářů*. Praha: Olympia. ISBN 80-7033-233-6.
- KOLAJOVÁ, L., 2006. *Týmová spolupráce: jak efektivně vést tým pro dosažení nejlepších výsledků*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1764-6.
- KUBÍČEK, J., 2012. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6040-1.

- KUČERA, M., DYLEVSKÝ, I., 1999. *Sportovní medicína*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-725-7.
- KUDLÁČEK, M., aj., 2007. *Aplikované pohybové aktivity pro osoby s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-1655-7.
- KUDLÁČEK, M., aj., 2013. *Aplikované pohybové aktivity pro osoby s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3938-9.
- KUDLÁČEK, M., JEŠINA, O., 2013. *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3964-8.
- LEHNERT, M., aj., 2014. *Sportovní trénink I* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci [vid. 19. 12. 2022]. ISBN 978-80-244-4330-0. Dostupné z: <https://publi.cz/books/148/Cover.html>.
- LINZ, L., 2016. *Úspěšné koučování týmu: sportovně-psychologická příručka pro trenéry*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-4042-6.
- MICHALÍK, J., aj., 2011. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-859-3.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2002. *Evropská charta sportu* [online]. [vid. 19. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>.
- NOVOSAD, L., 2011. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-873-9.
- PARAHOCKEY.CZ, 2023. Kluby. In: *Parahockey.cz* [online]. [vid. 02. 01. 2023]. Dostupné z: <https://parahockey.cz/para-liga/kluby/>.
- PIPEKOVÁ, J., aj., 2010. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-198-0.
- REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.

RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L., aj., 2006. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1475-9.

SKŘÍČEK, M., 2022. *Socializace do sportu a vývoj role ve sportovním kolektivu* [bakalářská práce]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury [online]. [vid. 02. 04. 2023]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/f2w6au/>.

SLOWÍK, J., 2016. *Speciální pedagogika*. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0095-8.

VALÁŠKOVÁ, A., 2022. *Volný Čas lidí s tělesným postižením* [bakalářská práce]. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická [online]. [vid. 02. 04. 2023]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/pdzkq4/>.

VALOUŠEK, Ch., KUBICOVÁ, A., 2005. *Metodologie I*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 80-7368-119-6.

VOLEJBALOVÝ KLUB JIHOSTROJ ČESKÉ BUDĚJOVICE, 2020. Volejbal sedících. In: *Volejbalový klub Jihostroj České Budějovice* [online]. [vid. 29. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.volejbalcb.cz/text/volejbal-sedicich>.

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník zjišťující znalosti a zkušenosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech

Příloha B: Správné odpovědi na znalostní otázky

Příloha A: Dotazník zjišťující znalosti a zkušenosti jedinců s tělesným postižením o týmových sportech

Dobrý den,

jmenuji se Pavla Štejfová a jsem studentkou 2. ročníku oboru *Speciální pedagogika* na Technické univerzitě v Liberci. Ráda bych Vás poprosila o vyplnění mého dotazníku na téma *Týmové sporty u jedinců s tělesným postižením*. V předkládané bakalářské práci jsou za týmové sporty považovány sporty, ve kterých je tým složen ze dvou a více hráčů. Dotazník je určen výhradně osobám, kteří mají vybudovaný vztah ke sportu, ať už ve smyslu aktivního sportování či zájmu o sportovní dění. Tento dotazník je anonymní a zabere jen pár minut. Výsledky budou použity do mé bakalářské práce.

Veškeré údaje budou zpracovány anonymně.

Děkuji a přeji hezký den. Pavla Štejfová

1. Druh Vašeho postižení

- a) Tělesné
- b) Senzorické
- c) Mentální
- d) Vícenásobné
- e) Jiné

2. Typ Vašeho postižení

- a) Vrozené
- b) Získané

3. Vyberte pohlaví

- a) Žena
- b) Muž
- c) Jiné

4. Kraj, ve kterém trvale pobýváte

- a) Hlavní město Praha
- b) Středočeský
- c) Jihočeský
- d) Plzeňský
- e) Karlovarský
- f) Ústecký
- g) Liberecký
- h) Královehradecký
- i) Pardubický
- j) Kraj Vysočina
- k) Jihomoravský
- l) Zlínský
- m) Olomoucký
- n) Moravskoslezský

5. Váš věk

- a) Méně než 20 let
- b) 20 až 65 let
- c) Více než 65 let

6. Nejvyšší dosažené vzdělání

- a) Základní vzdělání
- b) Vyšší odborné vzdělání
- c) Středoškolské vzdělání s maturitou
- d) Středoškolské vzdělání bez maturity
- e) Bakalářské
- f) Jiné

7. Vykonáváte (minimálně 1 týdně) některý z týmových sportů? Popřípadě jaký?

8. Zkusil/a jste si někdy nějaký týmový sport? Popřípadě jaký?

9. Jaký je důvod, proč jste týmový sport nevyzkoušel/a? (vyplňte pouze tehdy, pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a „ne“)

10. Chtěl/a byste vyzkoušet některý z týmových sportů? Popřípadě jaký?

11. Jsou podle Vás týmové sporty v České republice dostupné?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne
- e) Nevím

12. Domníváte se, že jsou individuální sporty v České republice dostupnější než sporty týmové?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne
- e) Nevím

13. Chtěl/a byste se dozvědět více o týmových sportech, máte zájem o další vzdělávání v oblasti týmových sportů?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne
- e) Nevím

14. Kolik znáte jedinců s tělesným postižením, kteří vykonávají (nejméně dvakrát v týdnu) týmový sport?

- a) Žádné
- b) 1 až 2
- c) 2 až 5
- d) Více než 5

15. Víte o konkrétním místě, kde byste týmový sport mohl/a vykonávat?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne
- e) Nevím

16. Vidíte nějaké výhody u týmových sportů oproti individuálním sportům?

Popřípadě jaké?

17. Vidíte nějaké nevýhody u týmových sportů oproti individuálním sportům?

Popřípadě jaké?

Znalosti o pravidlech týmových sportů

18. Kolik hráčů je na hřišti při rugby na vozíku?

- a) 6
- b) 8
- c) 10
- d) Nevím

19. Na jakém základě se na začátku hry přidělují body hráčům s různou mírou postižení?

- a) Jak dlouho jejich postižení trvá
- b) Na základě jejich funkčního potenciálu
- c) Jak dlouho se sportu věnují
- d) Nevím

20. Kolik hráčských bodů se při basketbale na vozíku nesmí na hřišti překročit (při národních a pohárových soutěžích)?

- a) 10
- b) 14
- c) 14,5
- d) Nevím

21. Co je podmínkou pro hráče při volejbale v sedě?

- a) Pánev hráčů nemusí být po celou dobu v dotyku s plochou hřiště
- b) Pánev hráčů musí být po většinu doby v dotyku s plochou hřiště
- c) Pánev hráčů musí být po celou dobu v dotyku s plochou hřiště
- d) Nevím

22. Je pravda, že při para (sledge) hokeji mají hráči na spodní straně tzv. sledge saní připevněny dva paralelní nože, odrážejí se holemi, které mají na jednom konci bodce a druhém čepel?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

23. Je pravda, že se ve fotbale pro jedince s tělesným postižením nepoužívá pravidlo ofsidu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

24. Z kolika setů se skládá zápas ve stolním tenisu?

- a) 3 sety
- b) 5 setů
- c) 7 setů
- d) Nevím

25. Je pravda, že se volejbal v sedě hraje na stejně velkém hřišti jako tradiční volejbal?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Příloha B: Správné odpovědi na znalostní otázky

18. Kolik hráčů je na hřišti při rugby na vozíku?

- a) 6
- b) 8**
- c) 10
- d) Nevím

19. Na jakém základě se na začátku hry přidělují body hráčům s různou mírou postižení?

- a) Jak dlouho jejich postižení trvá
- b) Na základě jejich funkčního potenciálu**
- c) Jak dlouho se sportu věnují
- d) Nevím

20. Kolik hráčských bodů se při basketbale na vozíku nesmí na hřišti překročit (při národních a pohárových soutěžích)?

- a) 10
- b) 14
- c) 14,5**
- d) Nevím

21. Co je podmínkou pro hráče při volejbale v sedě?

- a) Pánev hráčů nemusí být po celou dobu v dotyku s plochou hřiště
- b) Pánev hráčů musí být po většinu doby v dotyku s plochou hřiště
- c) Pánev hráčů musí být po celou dobu v dotyku s plochou hřiště**
- d) Nevím

22. Je pravda, že při para (sledge) hokeji mají hráči na spodní straně tzv. sledge saní připevněny dva paralelní nože, odrážejí se holemi, které mají na jednom konci bodce a druhém čepel?

- a) Ano**
- b) Ne
- c) Nevím

23. Je pravda, že se ve fotbale pro jedince s tělesným postižením nepoužívá pravidlo ofsidu?

- a) **Ano**
- b) Ne
- c) Nevím

24. Z kolika setů se skládá zápas ve stolním tenisu?

- a) 3 sety
- b) **5 setů**
- c) 7 setů
- d) Nevím

25. Je pravda, že se volejbal v sedě hraje na stejně velkém hřišti jako tradiční volejbal?

- a) Ano
- b) **Ne**
- c) Nevím